Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

DANMARKS TEKNISKE MUSEUM

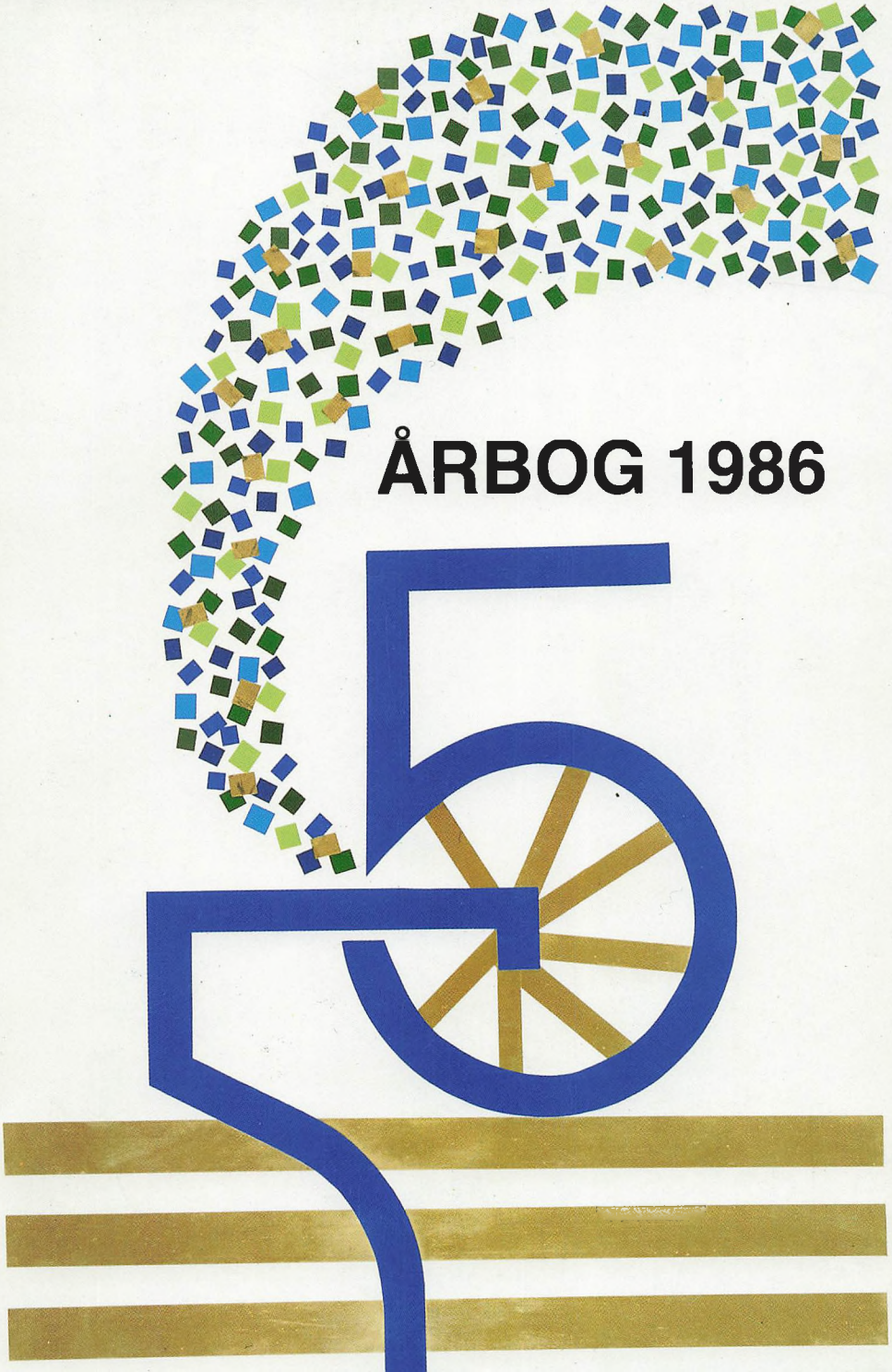

ÅRBOG 1986

Danmarks tekniske museum

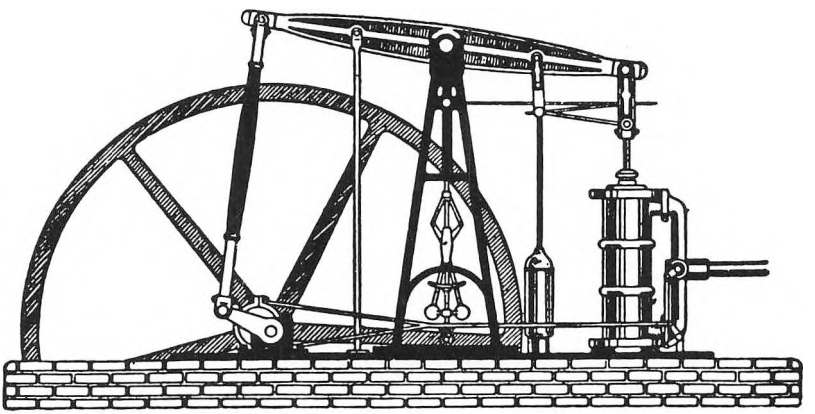

ÅRBOG 35. ÅRGANG

Udgivet af
Danmarks tekniske museum
Helsingør 1987

LOLLAND-FALSTERS
STIFTSMUSEUM

Rambøll & Hannemann A/S 82
Skandinavisk Motor Co 84
Hewlett-Packard A/S 85
Sommers Veteranbil Museum 86
Handelsbanken 87
Søren Madsen Lampe A/S 88
Akts. De Danske Sukkerfabrikker 89
Bohnstedt-Petersen AS 90
Wiibroes Bryggeri A/S 91
Frisko Sol Is A/S 92
Texaco 93
Bang & Olufsen 94

Forsiden: *Billede udført i anledning af Danmarks tekniske Museums 75 års jubilæum og skænket museet af kunstneren Helle-Vibeke Nielsen.*

Forord 4
»Buntzens kandestøberi
Blade af historien om et forsvundet håndværk«
af Flemming Steen Nielsen 5
Taler ved museets 75 års jubilæum
Civilingeniør Th. Franck 32
Undervisningsminister Bertel Haarder 36

DANMARKS TEKNISKE MUSEUM
Repræsentantskab 39
Bestyrelse 41
Museets personale 42
Museets samlinger 42
Udstillinger 44
Besøgstal 50
Museumsgenstande modtaget i 1986 51
Økonomisk støtte til museet, Helsingør afd. ... 58
Økonomisk støtte til museet, Aalborg afd. 60

SELSKABET FOR DANMARKS TEKNISKE MUSEUM
Bestyrelse 61
Medlemsfortegnelse 61

SELSKABET FOR DANMARKS TEKNISKE MUSEUM
AALBORG AFD.
Bestyrelse 69
Medlemsfortegnelse 70

ADRESSER
Danmarks tekniske Museum 71
Selskabet for Danmarks tekniske Museum 71
Selskabet for Danmarks tekniske Museum
Aalborg afd. 72
Efter kontortid 72

REGNSKABER
Museets regnskab Helsingør 74
Selskabets regnskab 76
Museets regnskab Aalborg 78
Aalborg Selskabets regnskab 80
Indmeldelsesblanket 81,83

Forord

Danmarks tekniske Museums årbog udsendes hermed for 35. gang.

Årbogen udsendes til medlemmer af museets støtteorganisation, Selskabet for Danmarks tekniske Museum, og endvidere til virksomheder, organisationer, offentlige myndigheder og enkeltpersoner, der på forskellig vis støtter museet. Årbogen sendes også til en række biblioteker, tekniske skoler m.fl.

Afhandlingen i årbogen har titlen »Buntzens Kandestøberi, Blade af historien om et forsvundet håndværk« og er forfattet af museets medarbejder Flemming Steen Nielsen. I forbindelse med museets 75 års jubilæum den 29. november 1986 og åbningen af museets jubilæumsudstilling holdt undervisningsminister Bertel Haarder og museets formand, civilingeniør Th. Franck jubilæumstalerne. Disse er også gengivet i årbogen.

Helsingør, juni 1987.

Jens Breinegaard

Buntzens kandestøberi

Blade af historien om et forsvundet håndværk

af Flemming Steen Nielsen
Danmarks tekniske Museum

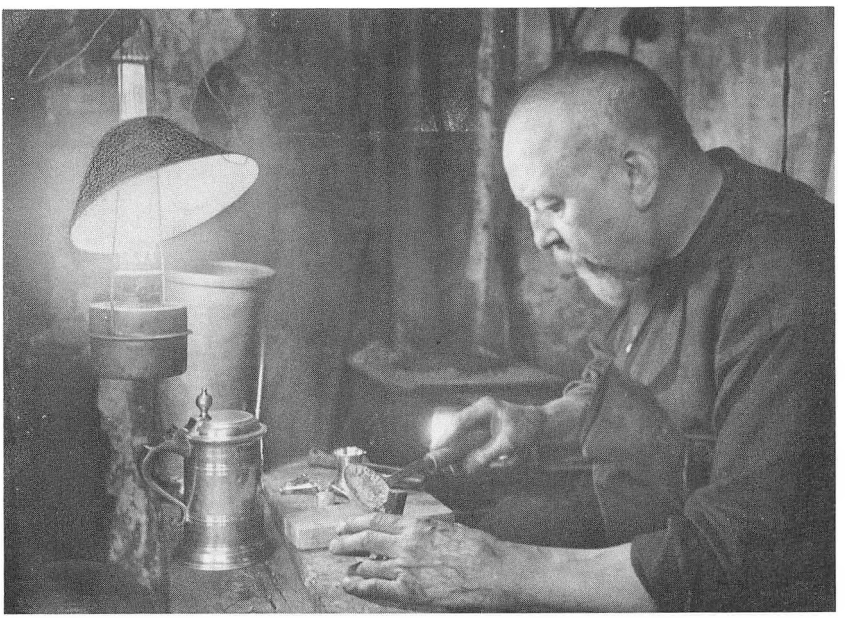

Den 6. juli 1920 døde Kandestøber Franz Peter Wilhelm Buntzen kort før sin 71 års fødselsdag. Han og broderen Johan Lorentz Buntzen havde fra 1874 sammen drevet det kandestøberi der var blevet grundlagt af bedstefaderen i København i begyndelsen af 1800-tallet. Johan var død i 1899, og Franz havde så i de følgende 21 år ført virksomheden videre alene.

Buntzens virksomhed var et af Danmarks sidste kandestøberier, og da Franz Buntzen døde, var der ingen efterfølger, der stod parat til at overtage arbejdet ved smeltediglen, og virksomheden ophørte med at eksistere.

Franz Buntzen havde ingen arvinger, og inden sin død havde han testamenteret værkstedet med alt tilhørende værktøj, støbeforme og færdige varer til »Historisk Teknisk Samling«. Dermed blev Buntzens kandestøberi reddet for eftertiden, og det er idag det eneste, der findes tilbage i Danmark.

Mens værkstedet har været i samlingernes eje har det tidligere været opstillet ved et par lejligheder. Første gang var i 1926, da Historisk Teknisk Samling arrangerede en udstilling i Industriforeningens lokaler i København. Anden gang var da dele af samlingerne var opstillede i Teknologisk Samlings lokaler på Sølvtorvet fra begyndelsen af 1930'rne og frem til 1948.

Det var således tredie gang siden Buntzens dage at værkstedet blev genopstillet, da Danmarks tekniske Museum i november 1986 med blandt andet denne særudstilling fejrede sit 75-års jubilæum.

Opstillingen af Buntzens kandestøberi i Teknologisk Samlings lokaler på Sølvtorvet ca. 1940. (Foto: DTM).

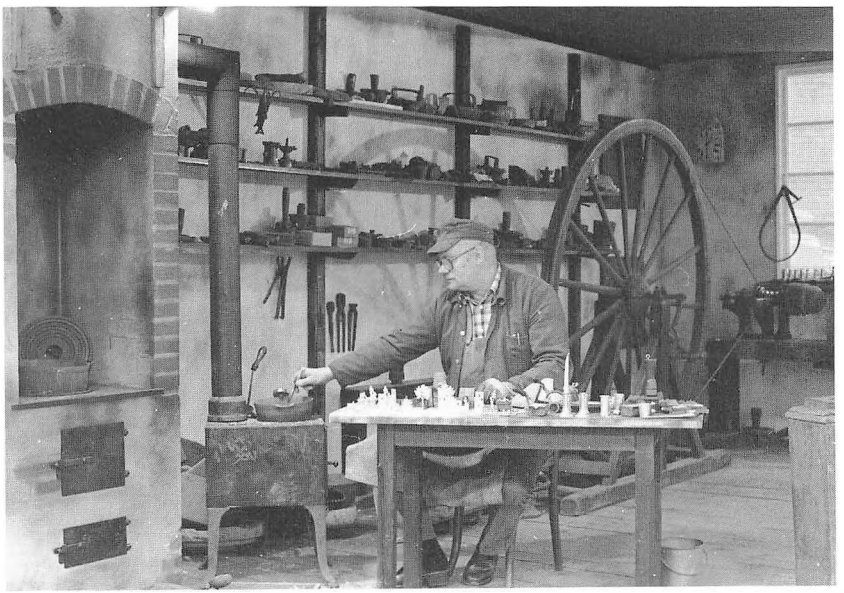

Opstillingen af Buntzens kandestøberi på Danmarks tekniske Museum 1986. (Foto: DTM).

Inden værkstedet blev nedtaget i 1920 var der blevet taget fotografier af værkstedet og af den gamle kandestøber. Fotograferingen har formentlig fundet sted på foranledning af Historisk Teknisk Samlings første formand, Frederik Riise, i forbindelse med at den aldrende Franz Buntzen havde bestemt sig for at overlade værkstedet til samlingen ved sin død. Desværre er det kun et sparsomt billedmateriale der blev fremstillet, eller som vi i hvert fald har kendskab til i dag. Vi kender heller ikke til, at der skulle være foretaget opmålinger eller udarbejdet anden dokumentation om værkstedet, inden det forsvandt ned i museets kasser og blev stillet væk. Men 1986-opstillingen af Buntzens værksted er i modsætning til opstillingen i Teknologisk Samlings lokaler alligevel forsøgt udført som en rekonstruktion på grundlag af de eksisterende fotografier.

Det er altså et sparsomt materiale museet råder over med hen-

syn til at kunne dokumentere værkstedets indretning og arbejdsgangen i kandestøberiet. Til gengæld har museet sammen med genstandene fået nogle spændende personlige papirer og dokumenter, der beretter om væsentlige begivenheder i familien Buntzens liv og virke som kandestøbere i København gennem omtrent 100 år. Når man sammenholder og supplerer indholdet af disse papirer med oplysninger, der blandt andet kan hentes i Københavns Stadsarkivs lavsarkiv og Landsarkivet, tegner der sig efterhånden et omrids af historien om Buntzens kandestøberi gennem tre generationer. Man får indblik i håndværkervilkår og -uddannelse i det 19. århundrede, mens industriproduktion og nye materialer langsomt men sikkert overflødiggjorde kandestøberhåndværket.

Lidt om tintøj, kandestøbere og håndværkerlav

Inden vi i det følgende skal beskæftige os nærmere med historien om Buntzens kandestøberi, skal vi dog først kaste et kort historisk blik på brugen af tin, på kandestøberiet og på kandestøbernes lavsorganisation.

Metallet tin har været kendt på vore breddegrader siden oldtiden, eller mere præcist siden bronzealderen. Vore forfædre har således fra omtrent 1500 år før vor tidsregning vidst, at en legering af kobber og tin i forholdet ca. 90% kobber til 10% tin, blev til et hårdt og holdbart materiale, der kunne støbes til våben, redskaber og smykker m.m. De færdige bronzesager og råstofferne, tin og kobber, kom hertil dels fra England og Irland, og dels fra det der i dag er Nordtyskland, Polen og Tjekkoslovakiet. Herhjemme har tin i jernalderen endvidere været kendt i form af indvendig fortinning i importerede romerske kasseroller. I Romerriget kendte man ganske vist også til at fremstille genstande af tin før vor tidsregning, men i Nordeuropa er der ingen spor af egentlige tinarbejder før middelalderen.

Den ældste genstand af tin der er fundet i Danmark er en alterkalk fra tiden omkring år 1200. Fundet er gjort i en præstegrav ved Roskilde Domkirke. Og det er formentlig netop i begyndelsen af

Kalk og disk fra en præstegrav i Roskilde ca. 1200. (Foto: Nationalmuseet).

1200-tallet, at de første tinsager har fundet vej hertil navnlig fra Tyskland og Frankrig, og på dette tidspunkt var det udelukkende alterkalke, oliebeholdere, vin- og vandkander og andre tinsager til kirkelig brug, der blev importeret. Det er formentlig også kirkens egne folk, der i løbet af 1200-tallet er begyndt på en hjemlig produktion af tinsager. I den tidlige middelalder var kirken i mange tilfælde det kraftcenter, hvorfra nye impulser bredte sig til resten af samfundet, og det er sandsynligt, at de første danske tinstøberier har været indrettet i eller knyttet til 1200-tallets katolske klostre.

Verdslig brug af tin og verdslig tinstøbning blev først kendt i Danmark fra slutningen af 1300-tallet. Det er fra dette tidspunkt, at man kender de tidligste navne på danske tinstøbere, kandegydere, eller som de oftest blev kaldt: Kandestøbere. De støbte navnlig drikkekar, kander og flasker og senere fade og skåle. I begyndelsen har der ikke været ret mange kandestøbere. Materialet var dyrt og kunderne har hovedsagelig været begrænset til konger og adelige og til de mest velbeslåede borgere. Først efter 1500 blev det mere almindeligt, også at finde tinsager i borgerhjem.

I renæssancetiden voksede interessen for kunst og håndværk i den europæiske overklasse. Det betød en livlig udvikling inden for mange håndværk, blandt andre kandestøbernes. Især franske og tyske kandestøbere udviklede efterhånden en forfinet støbeteknik og kunne fremstille kunstfærdige tinsager med relieffer og ornamentik der svarede til tidens mode. De nye strømninger nåede også frem til Danmark, hvor der i 1600-tallet blev fremstillet fornemt kunsthåndværk i tin.

Tinnet var dog stadig forbeholdt en begrænset del af befolkningen, og først i 1700- og 1800-tallet blev det mere almindeligt at se tintøj hos den bedrestillede del af almuen. Men da var fajance og porcelæn ved at overtage tinnets tidligere dominerende rolle blandt det købedygtige publikum, og i slutningen af 1800-tallet fandt man navnlig tinsagerne i de dårligst stillede hjem og på institutioner og anstalter.

Kandestøberne blev aldrig nogen talrig skare. I de større danske provinsbyer var der som regel en eller to kandestøbere, og i middelalderen sluttede de sig oftest til andre håndværkerlav eller til kandestøberlavet i Hamborg. Kandestøberne i Odense blev eksempelvis fra 1496 sluttet sammen med kedelsmede, grydestøbere, pladeslagere, remsnidere, sværdfegere og sadelværkere i et samlet smedelav. Kun Ålborg havde i en kort overgang, som den eneste provinsby i Danmark, et selvstændigt kandestøberlav.

I Danmark boede den største del af overklassen samlet omkring hoffet i København, og her fandtes muligheden for den største afsætning af finere tinsager. Hovedstaden husede således i 1600-tallet omkring 8 kandestøbermestre, og i 1654 opnåede de privilegier som håndværkslav. Antallet af kandestøbere steg i 1700-tallet til 11, som i 1763 beskæftigede 14 svende og 8 drenge. Men så var toppen også nået, og efter 1800 begyndte nedgangen. I 1820'rne var antallet af kandestøbere dalet til 6 mestre, i 1840 var der 5, og i 1857 var der kun 4 tilbage.

Tre generationer kandestøbere i 1800-tallets København

JOHAN LORENTZ BUNTZEN

Første gang kandestøberdynastiet Buntzen træder ind i vores historie er i 1810. Det var året, hvor Johan Lorentz den ældste blev indskrevet som lærling i kandestøberlavets protokol for tilrejsende og indskrevne svende. Denne protokol blev nemlig også benyttet som ind- og udskrivningsprotokol for læredrenge. Oldermanden Magnus Dahlgreen skrev således:

»*Anno 1810 den 22 April lod Mester M. Strömberg Johan Lorenz Bunzen indskrive, for at lære ham den lovlige Kandestöber Profession i 3 Aar, til den 22 April 1813, da samme Lære aar ændres, hvortil önskes ham god Lykke og Fremgang.*
Testeres af mig, M. Dahlgreen«.

Johan Lorentz Buntzen kom i lære i en forholdsvis høj alder. Han var født i februar 1785 og var fyldt 25 år, da han startede på sin læretid hos mester Strömberg i 1810. Det er formentlig især hans alder der var årsagen til fastsættelsen af den korte læretid, men det skyldtes sandsynligvis også, at han har levet af egne midler i læretiden. Læretiden var nemlig normalt på 4 eller 5 år i henhold til de gamle lavsartikler fra 1685, som stadig delvis var i kraft. Reglen var, at en lærling skulle »*tiene for Dreng i Fire Aar, om hand giver Penge, og sig imidlertid med Klæder underholder; mens giver hand ingen Penge, og klædes af Mesteren, da i Fem Aar*«.

Hvad Johan Buntzen havde bedrevet indtil 1810 har det ikke været muligt at finde udsagn om. Til borgerskabsprotokollen har han opgivet, at han er født i Holsten. Han og familien har da også i tiden frem til i hvert fald 1860'erne været knyttet til de tyske menigheder ved først Garnisonskirken og siden Sct. Petri kirke. I begyndelsen af 1800-tallet var der i København stadig mange tilrejsende fra hertugdømmerne, og det var almindeligt at finde dem i de tyske menigheder. Enkelte af de gamle arkivalier er skrevet på tysk, men hovedparten er på dansk, og der er ingen tvivl om, at

Johan har mestret det danske i fuldt omfang. Selvom det først var fra 1814, at en ny skolelov indførte undervisningspligt i Danmark og hertugdømmerne, skrev og regnede Johan Buntzen tilsyneladende uden problemer, og han må utvivlsomt have fået en udmærket undervisning i disse fag. Som tilrejsende fra kongens arveriger og lande blev man ikke betragtet som »fremmedarbejder«, og det fremgår tydeligt, at han har været helt integreret i det københavnske håndværkermiljø.

Da Johan havde været kort tid i lære døde hans mester, men Magnus Strömbergs evne til at uddanne kandestøberlærlinge må have været ganske effektiv, eller også har Johan Lorentz været ualmindelig dygtig. Allerede på en lavssamling den 24. april 1811, kun godt et år efter han var kommet i lære, fik lærlingen nemlig på Strömbergs enkes begæring godtaget sit svendestykke af lavets 3 forsamlede kandestøbere. Han fik simpelthen eftergivet de to sidste år af læretiden.

Den 31. marts 1812 blev Johan viet i Garnisonskirken til den 29-årige bornholmske pige Maria Magdalene Höy. Hvordan kandestøbersvenden fra København og pigen fra Rønne har truffet hinanden får vi næppe at vide, men dermed blev der lagt nogle væsentlige brikker til de sidste københavnske kandestøberes historie.

Ifølge de gamle lavsregler skulle den nybagte svend i fire år efter læretiden arbejde hos mestre i ind- eller udland, inden han kunne forsøge at udføre sit mesterstykke. Det var blevet ændret ved en forordning af 21. marts 1800, hvorefter enhver svend kunne melde sig til mesterprøve når han ønskede det. Ellers kunne en håndværker efter 4 års arbejde som svend i København søge magistraten om borgerskab som frimester.

Hvor Johan har arbejdet i de følgende år har det ikke været muligt at spore, men skal man tro et avisudklip, som findes i museets arkiv, har han grundlagt Buntzens kandestøberi i Dybensgade 178 den 17. juli 1812. Der er dog flere ting. der ikke helt stemmer med denne oplysning. For det første findes der ingen Buntzen på denne adresse i et husregister, der er udarbejdet for København i

1813, og i *Kiöbenhavns Veyviser* dukker *L. Buntzen, Kandestöber* første gang op på adressen i Dybensgade i årbogen for 1816. For det andet ville det normalt ikke være tænkeligt, at en håndværker kunne grundlægge en selvstændig forretning uden først at have opnået borgerskab, og borgerskabet fik han først flere år senere. Ifølge den nævnte håndværkerforordning fra år 1800 skulle en svend jo have arbejdet i 4 år i København, inden magistraten kunne tildele ham et borgerskab som frimester. Og det var faktisk først den 13. februar 1821, at Københavns magistrat imødekom sådan en ansøgning om borgerskab fra Johan Lorentz Buntzen. Magistraten gav fra denne dato Buntzen borgerskab som kandestøberfrimester med ret til at holde en dreng. Hvorfra datoen den 17. juli 1812 i avisudklippet i museets arkiv så stammer, kan man således kun gisne om.

Teksten i udklippet omtaler et 77-årigt firmajubilæum, men det er ikke forsynet med oplysninger om, hvor og hvornår det har været trykt. Man kunne tænke sig, at der er tale om en simpel trykfejl, således at 1-tallet og 2-tallet i 1812 skal byttes om, og at årstallet i virkeligheden er 1821. Det ville jo passe bedre med tidspunktet, hvor Johan Buntzen havde fået borgerskab, og hvor vi med rimelig sikkerhed kan konstatere, at han havde adresse i Dybensgade 178. I så fald skulle notitsen altså have været bragt i en avis i 1898.

Hvis årstallet 1812 derimod er rigtigt, og notitsen således stammer fra en avis i 1889, kunne det se ud, som om grundlæggerens sønnesønner Johan og Franz Buntzen simpelthen har været galt informeret om firmaets grundlæggelse. Datoen den 17. juli har jeg ikke fundet noget materiale, der kunne be- eller afkræfte, så noget kunne i hvert fald tale for at Buntzens kandestøberi blev grundlagt i 1821, og hvorfor så ikke den 17. juli?

Der er dog stadig noget, der ikke stemmer, idet Johan Buntzen tilsyneladende allerede den 24. juni 1820 har taget sin kones nevø Hans Christensen Höy i lære. I den tidligere nævnte lavsprotokol over indskrevne svende og drenge står nemlig følgende:

»Anno 1824 Den 29 September Lod Mester Lorentz Buntzen, Sin Læredreng Indskrive ved Navn Hans Christensen for at Lære ham det Lovlige Kandestøber Profession paa 5 Aar at Regne fra 1820 St. Hansdag til 1825 St. Hansdag da hans Lære Aar Endes, hvortil önskes Like og god Fremgang
Testes af Mig B, Reisz Oldermand«

Denne oplysning kan kun betyde to ting. Enten har Johan Buntzen overtaget sin lærling fra en anden mester, efter at han selv i 1824 var blevet lavsmester med ret til at uddanne lærlinge. Hvis ikke det er forklaringen, må det betyde, at Buntzen har haft sin læredreng allerede et årstid, inden han blev frimester, og han må således senest i 1820 have haft sit eget værksted. Det har selvsagt ikke været lovligt, men hvis det alligevel var tilfældet, må man undre sig over, hvordan han har kunnet drive forretningen uden borgerskab. Hvis det hænger således sammen, kunne man nok hæfte sig ved, at han blev optaget under sin profession, kandestøber, i *Kiöbenhavns Veyviser* allerede i 1816. Vejviseren var datidens »fagbog«, som man måtte betale for at blive optaget i. Det kunne betyde, at Buntzen ønskede at annoncere for sin forretning, og dermed kunne 1815 være et tredie muligt grundlæggelsesår for Buntzen kandestøberi. Måske oven i købet den 17. juli 1815?

Det må altså nok konstateres, at det på grundlag af det kendte materiale vil forblive en gåde, præcist hvornår Buntzens kandestøberi er blevet grundlagt. Det må også konstateres, på baggrund af dette forsøg på noget så enkelt som at fastslå datoen for grundlæggelsen af et firma, at kilderne til meget industrihistorie kan være fyldt med fejl og fælder. Hvad der i første omgang på baggrund af den tilforladelige avisnotits så forholdsvis ukompliceret ud viste sig at være et uigennemtrængeligt mysterium. Årsagerne kan være mange, og der kan jo være adskillige gode grunde til, at et firma ønsker at fastholde bestemte datoer som de officielle eller en bestemt version af historien som den rigtige.

Johan Buntzen blev som omtalt frimester i 1821, men frimesterskabet indebar en lang række begrænsninger. Han kunne for

eksempel ikke ansætte svende, og frimestrene var ikke nær så ansete som lavsmestrene. I september 1824 gik Buntzen derfor igang med sit mesterstykke. Det bestod i at fremstille formen til *»en rund Terinskaal med Laag af heel Messing og Laaget halv Messing og halv steen«* samt at støbe selve terrinen i tin. Den 5. oktober 1824 kunne Buntzen så endelig tilbagelevere sit borgerbrev som frimester til magistraten og i stedet løse borgerskab som lavsmester. Nu var omsider Buntzens kandestøberi rigtigt og lovligt etableret. Forinden var værkstedet i 1822 flyttet fra Dybensgade nr. 178 til Pilestræde nr. 100, hvor det kom til at ligge i de næste mange år frem til 1853.

LORENTZ CASPER WILHELM BUNTZEN

Efter 4 års ægteskab, den 30. juni 1816, fik Johan og Maria Buntzen deres første søn. Han blev døbt i Sct. Petri kirke den 25. august og fik navnet Lorentz Casper Wilhelm. I april 1831 blev Lorentz konfirmeret, ligeledes i Sct. Petri kirke, og derefter begyndte han sin læretid hos faderen. Lorentz har utvivlsomt gået i en af Københavns gode borgerlige skoler frem til sin konfirmation. Kandestøberen har i hvert fald i læretiden gjort hvad han kunne for at sikre sin søns gode uddannelse, ved at få ham indskrevet til undervisning i skrivning, regning og tegning i de *massmannske Söndagsskoler.*

Søndagsskolerne var blevet stiftet i 1800 af holsteneren E.H. Massmann, som var præst ved den tyske Frederikskirke. Baggrunden for oprettelsen af søndagsskolerne, var oplysningstidens stigende interesse for folkeoplysningens værdi. De liberale kræfter i den danske regering, der blandt andet havde gennemført landboreformerne, havde erkendt, at vejen til en større produktivitet gik gennem en bedre uddannelse af den arbejdende befolkning. I 1789 blev således *Den store Skolekommission* nedsat, med det mål at udarbejde en samlet lovgivning på undervisningsområdet, og i 1814 fik Danmark sin første skolelov med almindelig undervisningspligt for alle.

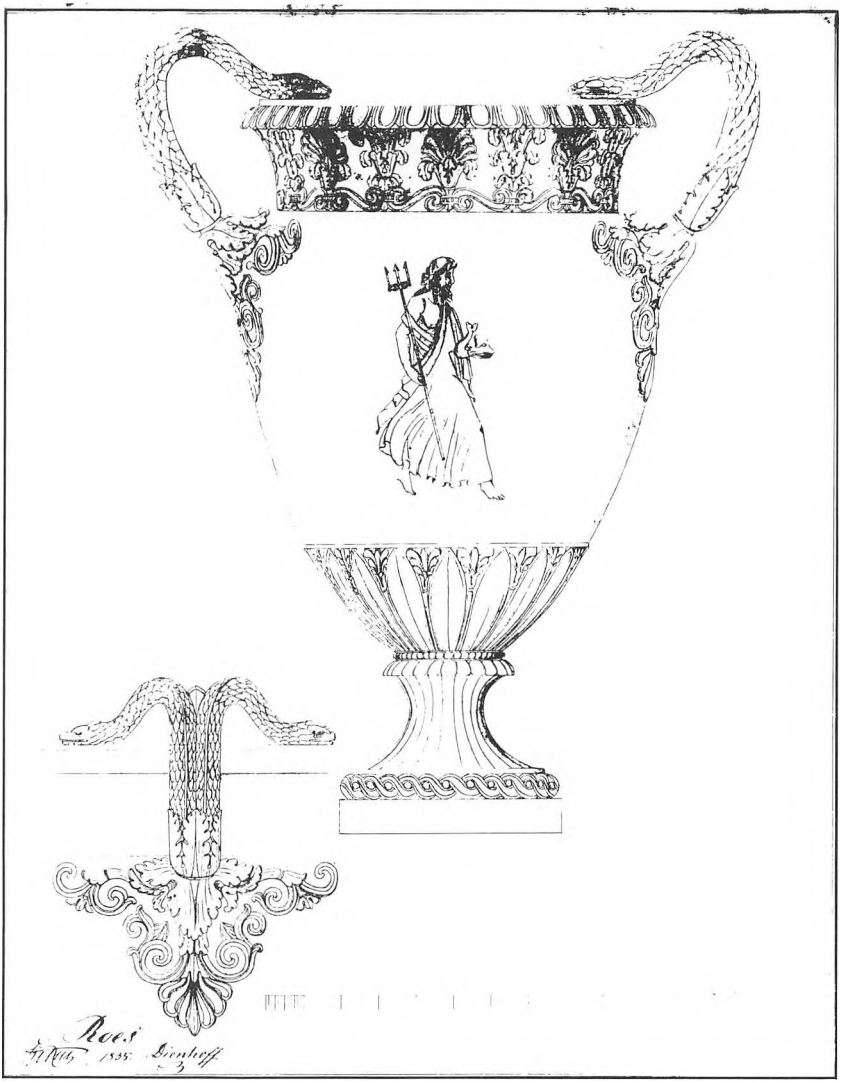

Formindsket gengivelse af en prøvetegning udført af kandestøberlærling Lorentz Casper Wilhelm Buntzen. Tegningen blev tilkendt »Roes« og signeret af to af lærerne fra den reiersenske Tegneskole i april 1835. (DTM).

De massmannske Söndagsskoler blev oprettet med henblik på at give håndværkenes lærlinge undervisning på dansk i regning og skrivning på en ugedag, hvor de ikke dermed forsømte deres arbejde. Undervisningen skulle tilbydes både lærlinge og svende mod en mindre betaling, så de blandt andet kunne lære at udtrykke sig forståeligt på det danske sprog. Der skulle også med regneundervisningen rådes bod på de fleste håndværkeres mangelfulde evner til at føre bogholderi og foretage håndværksmæssige beregninger. Etatsråd N.L. Reiersens fond til industriens fremme blev en af de største bidragydere til søndagsskolerne, hvorfor skolen i Laxegade blev kaldt *den reiersenske Söndagsskole.* Her foregik navnlig undervisningen i tegning, som i de fleste håndværksfag havde fået en stigende betydning.

Lorentz Buntzen var fra maj 1831 til juli 1836 elev ved de massmannske Söndagsskoler for skrivning og regning i Viingaardstræde, og fra april 1831 til januar 1835 var han indskrevet ved den reiersenske Tegneskole. Begge steder har han åbenbart begået sig eksemplarisk. Ved eksamen i maj 1832 fik han tildelt *Roes* i skrivning og regning, og ved eksamen i maj 1835 fik han ligeledes *Roes* i tegning. Da han forlod skolerne fik han en fin anbefaling af tegneskolens leder, og derudover modtog han selskabets tredjepræmie for fremgang i skrivning og regning samt for god opførsel. Præmien bestod i en fin sølvmedalje med inskriptionerne: *Lys. Fasthed. Sikkerhed. 4. Mai 1800.*, og på den anden side: *For Flid i Söndagsskolen.*

Lorentz var altså en særdeles veluddannet ung mand, da han den 27. maj 1836 blev indskrevet i lavsprotokollen som kandestøbersvend. Det nåede hans mor dog ikke at opleve. Hun døde i 1835 kun 52 år gammel.

Far og søn har i disse år etableret firmaet som et af Københavns gode, solide kandestøberier. I nogle efterladte *Contraböger* med kopier af ordrer og regninger kan man se, at kundekredsen i 1830'rne har vokset sig stor og har omfattet både private kunder, firmaer og institutioner. Foruden de traditionelle tinsager, tallerkener, fade, krus og kander, har kandestøberiet i disse år blandt

andet leveret en del forme til lysestøberier og vægtlodder til forskellige detailforretninger.

Kandestøbersvenden er også i disse år blevet en god og respektabel borger, som blandt andet har ladet sig indrullere i borgervæbningen, datidens let komiske version af en mellemting mellem vor tids civilforsvar og hjemmeværn. Korpset gik i folkemunde under navnet »borgerskabet«, og var navnlig kendt for den årlige revy på Nørre Fælled, hvor store og statelige borgermænd eksercerede i deres farvestrålende uniformer under koner og børns bevågenhed. I juli 1839 fik Lorentz Buntzen fra *Det Kongl. Laboratorium paa Christianshavn* udstedt bevis på, at han havde gennemgået det borgerlige artilleris skole, hvorfra han var dimitteret som konstabel. I juli 1849 blev han udnævnt til bombarder, og i september samme år havde han gennemgået korpsets underofficerskole. Dermed havde kandestøbersvenden gjort en karriere i »borgerskabet«, som det med rimelighed kunne forventes af en god og nationalt bevidst dansk håndværker.

I juni 1842 døde Johan Buntzen, uden at hans knap 26-årige søn havde fået udført sit mesterstykke. Det betød en kritisk situation for Lorentz, som ikke umiddelbart kunne videreføre forretningen, da han hverken var mester eller havde borgerskab.

I de gamle lavsartikler fra 1685 var der taget hensyn til kandestøberiernes videreførelse med følgende paragraf 19:

»Naar nogen Mester ved Døden afgaar, da skal det hans efterladte Hustru være u=formeent, Haandverket ved Svenne og Drenge at fortsætte, saa længe hun sidder u=gift, og sig ærligen forholder.«

Disse lavsartikler var godt nok ikke på noget tidspunkt blevet stadfæstet ved lov, men det havde alligevel i stort omfang været accepteret af myndighederne, at håndværkerenker videreførte forretningerne som hidtil. Denne ordning spillede oven i købet en relativt stor rolle, idet hustruerne ofte var en del yngre end deres mænd og kun sjældent havde nogen uddannelse. Når man tilføjer, at der i 1800-tallet ikke var nogen social lovgivning der kunne sørge for en anstændig alderdom for enkerne, forstår man godt

myndighedernes velvilje overfor den slags ordninger.

Men da Lorentz' mor var død allerede i 1835 var denne mulighed for at videreføre kandestøberiet desværre heller ikke til stede i hans tilfælde.

Lorentz' fætter, Hans Christensen Höy, havde som tidligere nævnt været i lære hos faderen og var blevet udlært i 1825. Siden var han i 1834 blevet mester, han var netop i 1842 blevet oldermand i kandestøberlavet, og han drev nu et velrenommeret kandestøberi i Østergade 32 i København. Få dage efter hans læremesters død skrev Hans Höy et brev til fætteren, hvori han i ret kontante og formelle vendinger tilbød ham, at han kunne arbejde hos ham som svend et år eller indtil han kunne udføre sit mesterstykke. Mester Höy ville svare Lorentz 8% af indtægterne ved salget af faderens efterladte tinsager, indtil han selv som mester kunne sælge resten. Ellers vidste Höy ikke af noget eller nogen, som han kunne rekommandere ham, uden at det blev på hans egen bekostning.

Hvorledes begivenhederne har fundet sted i den følgende tid kan arkivalierne ikke fortælle helt entydigt. Meget tyder dog på, at der kort tid efter er blevet etableret en forbindelse mellem kandestøberenken Christine Bennedicte Wahlström og Lorentz Buntzen.

Fru Wahlström var blevet enke allerede i 1827 efter kandestøbermesteren Ole Johansen Wahlström. Hun havde derefter frem til 1840 været optaget i *Kiøbenhavns Veyviser* som kandestøberenke på adressen Rosengaarden 130, og det er derfor sandsynligt, at hun i overensstemmelse med de hævdvundne regler fra kandestøbernes lavsartikler har videreført sin mands forretning i de pågældende 13 år. I 1841 forsvandt hun ud af vejviseren, og det betyder formentlig, at hun på dette tidspunkt, som 65-årig, er ophørt med at ernære sig ved kandestøberiet i Rosengaarden. I 1843-udgaven af vejviseren findes fru Wahlström så på adressen Pilestræde 100, hvilket må betyde at hun er flyttet derhen i 1842. Der er ikke noget der tyder på familiemæssige relationer mellem Wahlström og Buntzen, men af folketællingsprotokollen fra 1845

fremgår det, at hun *lever* af kandestøberiet. Det må være ensbetydende med, at hun har indgået en form for kompagniskab med Lorentz Buntzen.

Det er nærliggende at forestille sig at fru Wahlström kan have tilbudt Lorentz, at hun benyttede sig af sin ret til at videreføre sin afdøde mands kandestøberi. Ved at flytte ind på adressen i Pilestræde, har hun gjort det muligt for Lorentz at arbejde videre som svend, i hvad der formelt var hendes forretning, indtil han havde fået udført sit mesterstykke og havde opnået borgerskab selv. Man kan forestille sig, at Lorentz til gengæld har forpligtet sig til at huse og forsørge enken de sidste år af hendes liv. Fru Wahlström har således fået sikret sin alderdom, og Lorentz har kunnet videreføre faderens værksted i stedet for at skulle arbejde som svend for fætteren. På den måde har de kunnet yde hinanden gensidig værdifuld hjælp.

Christine Wahlström blev hele 77 år gammel, og hun nåede lige netop at flytte med til Buntzens kandestøberis nye adresse i Landemærket nr. 9 inden hun døde i november 1853. Fru Wahlström havde ingen livsarvinger, og hun testamenterede i 1850 sit bo til Lorentz, men det kunne jo godt tænkes at have været en del af aftalen.

I april 1844 udførte Lorentz en 4 fods terrinform af messing som mesterstykke. Oldermand Hans Höy sendte den derefter ind til kunstakademiet, hvor mesterstykkerne siden 1813 havde skullet forevises til antagelse, og allerede den 4. maj 1844 kunne Københavns magistrat udstede borgerbrev som kandestøbermester til Lorentz Casper Wilhelm Buntzen. Dermed var den kritiske situation efter faderens død endeligt afværget, og Lorentz var i en alder af 28 år blevet mester i sit eget værksted.

Nu havde begivenhederne også taget fart, for den 28. juli samme år giftede han sig med den 22-årige Marie Henriette Kortsen fra København, og allerede den 28. oktober blev deres første søn, Johan Lorentz, født på *Den Kgl. Fødselsstiftelse* i København. Først efter et andet drengebarn, som døde to år gammel i

1849, kom den sidste kandestøber i familien Buntzen til verden. Franz Peter Wilhelm blev født den 29. juli 1849.

Forbindelsen mellem fætrene Lorentz Buntzen og Hans Höy har tilsyneladende fortsat været udmærket. Noget kunne endda tyde på et vist samarbejde en overgang. Blandt de forme der kom til museet da Frantz Buntzen døde, var nemlig også mindst én form lavet af Hans Höy. Det var den form, der i kredse af tinsoldatkendere bliver betragtet som Danmarks første tinsoldat, nemlig Frederik 7. til hest, fremstillet omkring midten af 1840'rne. Et andet spor i den retning er, at kandestøbermester Hans Höy, hans kone og tre børn og tjenestepige i 1845 boede på anden sal i den samme ejendom i Pilestræde, hvor familien Buntzen boede i stuen. Mester Höy har antagelig stadig haft sit værksted i Østergade, hvor han begyndte i 1838, men der er jo intet i vejen for, at han samtidig kan have haft et samarbejde med Lorentz.

Når man gennemgår Buntzens *Contraböger* ser det ud som om det fra omkring midten af 1840'rne blev en travl tid for kandestøberiet. I de omhyggeligt førte bøger har Lorentz Buntzen efterladt en spændende kilde til studier i kandestøberiets historie, som må undersøges nærmere ved en senere lejlighed. Men et første indtryk man kan få af bøgerne er, at antallet af erhvervskunder er steget. Flere håndværkere og handlende end tidligere har købt diverse beholdere og blylodder, og en artikel der i disse år bliver almindelig er pilke til fiskeri. Dem solgte Buntzen både *en detail* og *engros*. Der var stadig en vis del private kunder tilbage, men de var nu klart i undertal. En enkelt kunde var blevet så stor, at der blev ført en særlig bog over varerne hertil. Det var militærhospitalet, der tilsyneladende har haft Buntzen som hovedleverandør ikke alene af tallerkener, skåle, fade, kander og krus, men også af bækkener, potter og særlige tinsager til hospitalets apotek.

I 1853 flyttede Buntzens kandestøberi som nævnt til Landemærket 178, hvilket svarer til det nuværende nr. 9 overfor Trinitatis kirke. Værkstedet med den tilhørende bolig lå ifølge politiets mandtalslister i kælderetagen, men der har formentlig alligevel været mere plads end i Pilestræde.

Hjørnet af Pilestræde (tidligere Springgade) og Landemærket ca. 1909. Buntzens kandestøberi lå på dette tidspunkt i Landemærket nr. 7 over for Trinitatis kirke. (Foto: Københavns Bymuseum).

Den 5. maj 1861 døde Lorentz Casper Wilhelm Buntzen knap 55 år gammel, og enken, den 38-årige Marie Henriette Buntzen, måtte føre kandestøberiet videre. Allerede i 1859 har hun sandsynligvis stået for regnskabet, da det fra dette tidspunkt er en ny håndskrift der optræder i bøgerne. Nogle enkelte bemærkninger i bøgerne kunne tyde på at Lorentz har været syg i sine sidste år, og det er vel sandsynligt, at hun allerede inden hun blev enke har været involveret i støberiets drift. Enken har utvivlsomt haft en eller flere svende, idet sønnen Johan, som var blevet konfirmeret i Sct. Petri kirke i 1858, kun kan have været omkring tre år inde i sin læretid, og lillebror Franz stadig var en skoledreng på 12, da faderen døde.

JOHAN LORENTZ OG FRANZ PETER WILHELM BUNTZEN

Da Lorentz Casper Wilhelm Buntzen døde i 1861 var det danske samfund for længst begyndt på en forandringsproces, der i væsentlige henseender skulle ændre landet totalt. Det var Industrialiseringen der nu var igang, og den medførte ikke alene udviklingen af nye produktivkræfter, ny teknik og nye produkter, men også nye institutionsformer, organisationer, og en ny politisk tænkning og styring.

Lavssystemet havde allerede længe været betragtet som en hindring for de nye liberale tanker om kræfternes frie spil, men med næringsloven i 1857 blev den gamle organiseringsform sat endeligt ud af spillet. Loven ophævede fuldstændig lavenes gamle, faglige enerettigheder. Der skulle være fri adgang til at nedsætte sig som håndværker eller handlende uden for foreningerne, og selv om lavene ikke blev forbudt måtte medlemsskabet for fremtiden kun have frivillig status.

Københavs kandestøberlav var et af de 5 lav i hovedstaden der havde færre end 5 medlemmer, og den 14. april 1863 blev lavet ophævet. Beslutningen er nedfældet af oldermanden Hans Christensen Höy i kandestøberlavets gamle protokol fra 1685, og på et af de bageste blade i protokollen giver Hans Höy anvisninger på hvordan lavets midler skulle fordeles mellem medlemmerne og deres familier. Dystert forudser han at faget uddør, og han omtaler de skadelige følger af lavenes nedlæggelse, inden han underskriver sig som *forhen Oldermand f. Kandestöberlauget.* Det stod klart, at de nye tider snart skulle give det gamle kandestøberfag nådestødet.

Der var altså alt andet end lyse udsigter for den arbejdsplads brødrene Buntzen skulle overtage efter moderen, når de havde afsluttet deres uddannelser.

Mærkeligt nok er det efterladte materiale vedrørende de sidste to kandestøbere ikke nær så fyldigt som det, der vedrører deres forgænger. Det er for eksempel ikke muligt med baggrund i arkivalierne at fortælle noget videre om læretid, uddannelse eller familieliv for deres vedkommende.

Når der ikke findes noget materiale om brødrenes faglige uddannelse er en af grundene, at næringsloven i 1857 med et slag havde fjernet både svende- og mesterprøver. Det betød, at selvom Johan formentlig har været læredreng i omkring tre år hos faderen indtil dennes død, har han næppe fortsat en egentlig lære noget andet sted derefter. Han har antagelig lært videre hos de svende, der arbejdede i værkstedet, og han har formentlig aldrig udført noget svendestykke eller fået noget bevis på, at han var udlært kandestøber.

Franz må være blevet konfirmeret i 1863 og er sandsynligvis begyndt at arbejde som lærling i værkstedet umiddelbart efter. Indenfor håndværkene var der stærk utilfredshed med, at statsmagten i 1857 havde fjernet svendeprøven. Den havde hidtil fungeret som faglig garanti for at den udlærte svend havde de fornødne kvalifikationer. Af frygt for at håndværkerne nu skulle blive ringere, og at fagene skulle få dårlige ry, ønskede stærke kræfter i håndværkerforeningerne, at fagene selv organiserede svendeprøver. Som efterkommer af solide håndværkere tegnede og udførte Franz derfor som 23-årig en tinkande, som blev indsendt til *Den i Kjøbenhavn anordnede Commission til Bedømmelse af frivillige Svendeprøver.* Og den 15. februar 1873 tildelte kommissionen ham karakteren *Roes* for svendestykket.

Lorentz' enke har stået som indehaver af værkstedet frem til 1874, da sønnerne formelt har overtaget det. Den 22. januar 1874 blev Johan Lorentz Buntzen nemlig indskrevet i borgerskabsprotokollen i Københavns magistrat som kandestøbermester. Formodentlig omkring det samme tidspunkt giftede han sig med den fem år yngre Thora Emilie, og i dette ægteskab blev der i 1877 født en søn, der dog døde, og i 1879 en datter: Marie Vilhelmine Mathilde. Franz Buntzen forblev derimod ungkarl og efterlod sig ingen arvinger.

Marie Henriette Buntzen blev 75 år gammel, og hun boede, bortset fra en kort periode til sidst, sammen med resten af familien i det sammenhørende værksted og lejlighed i kælderetagen i

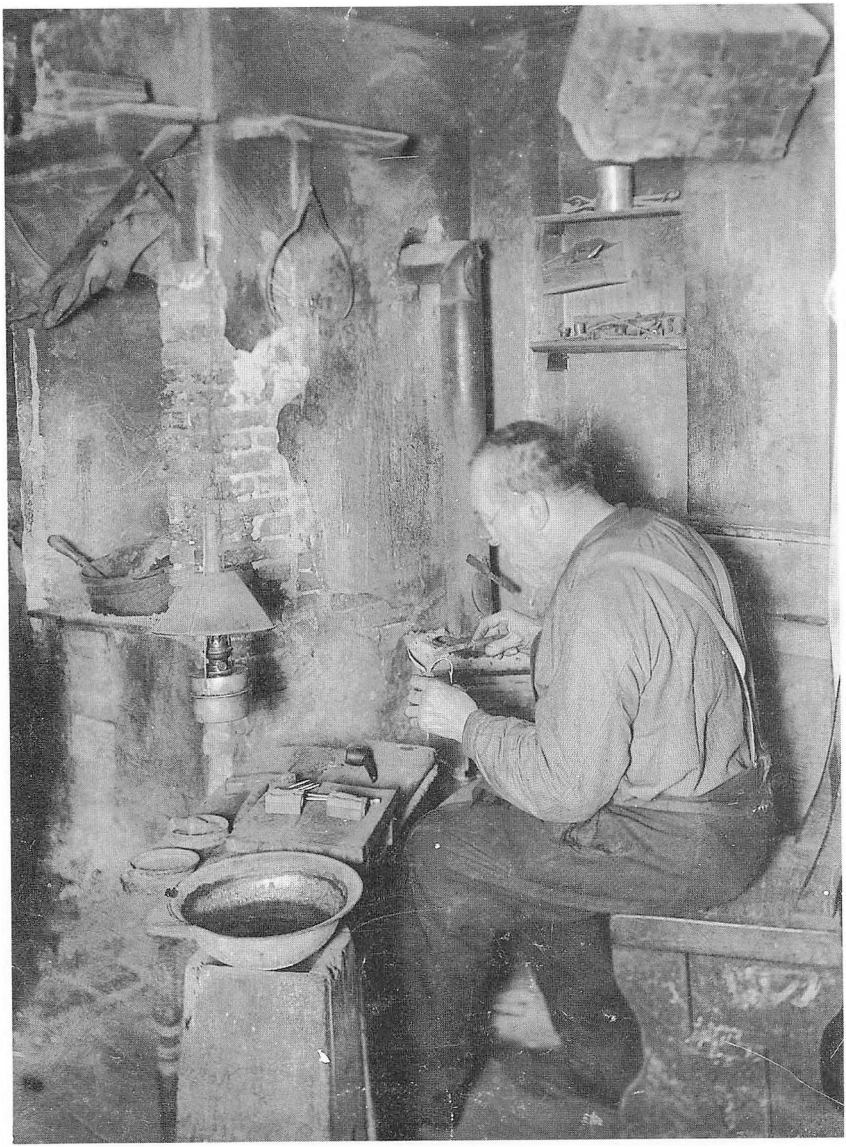

Kandestøber Franz Buntzen i færd med at støbe en pilk. (Foto: DTM).

Landemærket nr. 9. Den 28. november 1897 døde den gamle dame på Sct. Hans Hospital.

Året efter, den 1. november 1898, flyttede brødrene Buntzen kandestøberiet ind i naboejendommen. Værkstedet blev indrettet i baghusets stueetage i Landemærket nr. 7, mens familien selv rykkede ind på 1. salen. Buntzens kandestøberi havde fundet sit sidste opholdssted, inden det blev nedlagt godt 21 år senere.

Som både faderen og bedstefaderen døde Johan Buntzen en forholdsvis tidlig død. 54 år gammel afgik kandestøbermesteren ved døden den 7. april 1899, og som tidligere var det enken, der formelt videreførte værkstedet som et uskiftet bo. Reelt var det selvfølgelig Franz, der drev kandestøberiet indtil sin død den 6. juli 1920. Franz Buntzen søgte ikke selv på noget tidspunkt borgerskab, men benyttede svigerindens ret til at drive næringen videre efter sin mand.

Billederne på side 26 og 27 viser et hjørne af kandestøberiet med den hånddrevne drejebænk henholdsvis inden nedtagningen i 1920 og i museets rekonstruktion i 1986. (Foto: DTM).

Kortet side 28 og 29 viser et udsnit af det indre København ca. 1860 med ejendommens gamle matrikelnumre. Ved de indsatte tal kan man følge Buntzens kandestøberis skiftende adresser:
1. Dybensgade 178 (på hjørnet af Asylgade), 1816 (?) - 1823.
2. Pilestræde 100, 1823-1853.
3. Landemærket 178, 1853-1898.
4. Landemærket 7 (matr.nr. 177), 1898-1920.
(Reproduceret med tilladelse fra Stadskonduktørembedet).

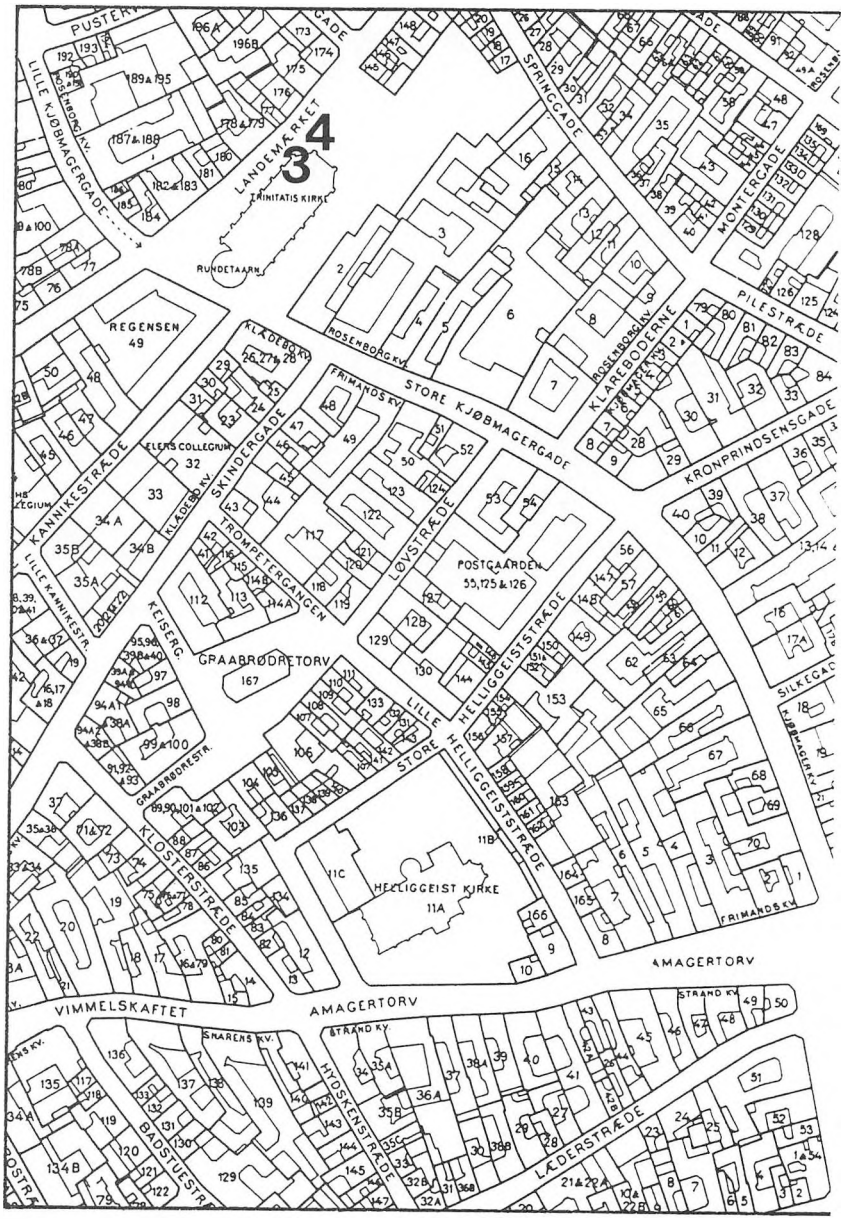

LILLE KJØBMAGERGADE
LANDEMÆRKET
TRINITATIS KIRKE
RUNDETAARN
REGENSEN
49
ROSENBORG KV.
FRIMANDS KV.
STORE KJØBMAGERGADE
SPRINGGADE
MONTERGADE
PILESTRÆDE
KLAREBODERNE
KRONPRINDSENSGADE
KLÆDEBO KV.
SKINDERGADE
ELERS COLLEGIUM
32
KANNIKESTRÆDE
LILLE KANNIKESTR.
TROMPETERGANGEN
LØVSTRÆDE
POSTGAARDEN
55,125 & 126
KEISERG.
GRAABRØDRETORV
167
LILLE HELLIGGEISTSTRÆDE
STORE HELLIGGEISTSTRÆDE
GRAABRØDRESTR.
KLOSTERSTRÆDE
HELLIGGEIST KIRKE
11A
SILKEGAD
KJØBMAGER KV.
FRIMANDS KV.
AMAGERTORV
VIMMELSKAFTET
AMAGERTORV
STRAND KV.
SNARENS KV.
STRAND KV.
HYDSKENSTRÆDE
BADSTUESTR.
LÆDERSTRÆDE

LILLE REGNEG.
STORE REGNEGADE
GAMMEL
SVÆRTEGADE
PILESTRÆDE
MØNT
DIDRIKBADSKJÆRSGANG
GRØNNEGADE
NY ADELGADE
SCT. ANNÆ VESTER KV
HOVEDVAGTEN
BAG HOVEDV
KJØBMAGER KVARTER
ANTONISTRÆDE
CHRISTENBERNKOVSTRÆDE
SILKEGADE
ØSTERGADE
INTEGADE
LILLE KONGENSGADE
ØSTER KVARTER
KJØBMAGER KV
SCT. JØRGENSE
STORE KIRKESTRÆDE
HVÆLVINGEN
NICOLAI TAARN
SCT NICOLAIGADE
HOLMENS GADE
VIINGAARDSTRÆDE
REVERENTSGADE
HØIBROPLADS
LILLE KIRKESTRÆDE
FORIUNSTRÆDE
DYBENSGADE
ASYLGADE
LAXEGADE
HOLMENS GADE
SOVALD
2
1

Kandestøber Franz Buntzen foran sit værksted i baghuset i Landemærket 7. (Foto: DIM).

Ifølge et testamente Franz Buntzen havde oprettet i 1900 var Thora Emilie Buntzen hans universalarving, men overdragelsen af værkstedet til Historisk Teknisk Samling har været ordnet og aftalt inden hans død.

Johan og Franz Buntzen førte ikke forgængernes *Contraböger* videre da de overtog værkstedet. Der er ikke skrevet i den sidste efter 1869. Det er derfor ikke muligt at følge med i hvilke tinsager de fremstillede, og hvilke kunder, de havde. Frederik Riise, som på Historisk Teknisk Samlings vegne modtog værkstedet i 1920, skrev en nekrolog over Franz Buntzen i Københavns håndværkerforenings medlemsblad, og i den videregav han sit indtryk af en af Københavns sidste kandestøbere og hans arbejde på følgende måde:

»Hans Værksted i det gamle Baghus gjorde Indtryk af at være et hundredaarigt gammelt Værksted, hvor Generation efter Generation havde været beskæftiget ved den samme gamle Ovn og de samme Modeller - gyde det smeltede Tin i samme Forme. Hans Værksted var hans Hjem. Han kendte ikke Nutidens Fordring om otte Timers Arbejdsdag. Fra Morgen tidlig til Aften silde sad han paa sin Brix og smeltede Tin og formede Kander, Bægre eller op mod Julen Tinsoldater og Legetøj. I de senere Aar var det kun smaat bevendt med det »finere« Kandestøberi. Paa Grund af Verdenskrigen kunde man ikke faa Fiskekroge og Pilke fra Tyskland. Da vort hjemlige Fiskeri krævede store Mængder deraf, maatte Buntzen Dag ud og Dag ind støbe Pilke og Kroge - et Arbejde, der ingenlunde tilfredsstillede ham.

Det egentlige Kandestøberi var ophørt - men med sand Pietet kunde han fremvise en gammel Tinterrin eller Kande, som han eller hans Fader havde støbt og som han næsten ikke nænnede at skille sig fra. Han var en Type paa den gamle Haandværker, der elskede sit Fag og helt og holdent gik op i det«.

Museets bestyrelsesformand, civilingeniør Th. Francks tale ved DTMs 75 års jubilæum den 29. november 1986.

Mine damer og herrer.

Ved et 75 års jubilæum er jeg nødt til at give en ganske kort oversigt over museets historie, det er jo de 75 år vi fejrer i dag.

Om et par timer - eller rettere kl. halv otte er det 75 år siden, Danmarks tekniske Museum blev oprettet ved et møde i Industriforeningens repræsentantskab efter et forslag fra foreningens næstformand Fr. Riise, som var generalkommissær for danske udstillinger i udlandet. Forslaget indeholdt en bestemmelse om, at museet skulle være en selvejende institution på samme måde som Kunstindustrimuseet. Haandværkerforeningen havde allerede på forhånd opgivet en plan om at oprette et håndværkermuseum og i stedet afgive sine samlinger, hvis et teknisk museum blev oprettet. Museet, som i de første mange år kom til at hedde Historisk-Teknisk Samling, oprettet af Industriforeningen og Haandværkerforeningen, fik Riise som sin første formand. Efter hans død i 1933 tiltrådte civilingeniør K.V. Koch, der var formand for Haandværkerforeningens repræsentantskab.

Han blev i 1938 afløst af hofpianofabrikant Aksel R. Møller - vi kender navnet fra Hornung & Møller - og han gik straks i gang med at undersøge nogle eksisterende byggemuligheder. Der var to - en ombygning af det gamle garnisonssygehus i Rigensgade eller at bygge på en grund ved Frilandsmuseet i Lyngby; ingen af dem blev til noget, for den anden verdenskrig kom jo i vejen.

I 1945 blev planen om en bygning genoptaget, men uden resultat. Behovet for lokaler var imidlertid påtrængende, og hjælp fik vi fra Gentofte kommune, som overlod os nogle lokaler i Duntzfelts Allé i Hellerup. Andre magasinmuligheder fik vi med bi-

stand fra offentlige institutioner som f.eks. Københavns Belysningsvæsen og Polyteknisk Læreanstalt; sidstnævnte havde vi en stærk tilknytning til, og det skyldtes uden tvivl professor, dr. techn. Georg Weber, som allerede i 1935 var kommet i museets bestyrelse, og som i 1951 blev dens formand.

Weber er nok den, som har ydet den største personlige indsats for museet. Han arbejdede utrætteligt på alle fronter; han indsamlede museumsgenstande, arrangerede udstillinger, holdt foredrag og skrev artikler. Han arbejdede som tekniker eller håndværker i museets magasiner med at bringe genstande i funktionsdygtig stand. Weber tog initiativ til at stifte museets støtteforening, Selskabet for Danmarks tekniske Museum. Det skete i 1953, og det lykkedes at overtale den meget energiske direktør for Burmeister & Wain Georg Dithmer til at påtage sig hvervet som præsident for selskabet.

Et vendepunkt indtrådte i april 1957, idet Industrirådets formand, Aage L. Rytter ved generalforsamlingen i Industriforeningen opfordrede den danske industri til at medvirke til at tilvejebringe en bygning til museet. Med støtte fra et fremtrædende medlem af foreningen, direktør H.P. Christensen, Helsingør Skibsværft, blev forslaget enstemmigt vedtaget. Med Rytter som formand indsamlede en byggefond 5 millioner kroner, og man sigtede mod et projekt, som gik ud på at opføre et museum ved Østerport station, der blev godkendt af de kommunale myndigheder, men strandede på folks modstand mod at man rev den gamle station ned og byggede et højhus i stedet. Da det ikke lykkedes at finde et andet sted i København eller nærmeste omegn, besluttede bestyrelsen at undersøge mulighederne i 3 byer, som alle havde attraktive besøgsmål - Helsingør, Hillerød og Roskilde.

Valget faldt på Helsingør, hvor borgmester Sigurd Schytz og stadsingeniør H. Ursin Knudsen anviste det gamle Lappestensbatteri, her hvor vi er i dag. Skødet blev underskrevet den 7. oktober 1963 af forretningsudvalget, som Dithmer var formand for. En planlagt opførelse af en udstillingsbygning blev udsat, fordi flere

af magasinlejemålene samtidig blev opsagt, og en omgående løsning af de utålelige magasinforhold krævede en hurtig indsats.

Helsingør kommune trådte hjælpende til og tilbød museet en byggegrund ved den nuværende Ole Rømers Vej. Her blev opført en magasin- og værkstedsbygning med et udstillingsareal på 700 m^2, der i dag er museets trafikafdeling. Den blev indviet den 6. januar 1966 i overværelse af et stort antal gæster med den daværende kulturminister Hans Sølvhøj i spidsen.

Året efter blev det første spadestik taget på Lappestenen, og udstillingsbygningen blev åbnet den 10. marts 1969. I hele byggeperioden gjorde direktør K.G. Sørensen fra Carlsberg en betydelig indsats som formand for repræsentantskabet, hvor han i 1964 havde afløst Dithmer.

I Selskabet for Danmarks tekniske Museum var Dithmer samme år afløst som præsident af fabrikant Søren Madsen, grundlæggeren af den danske glødelampeindustri. Han var medlem af selskabet fra det blev oprettet i 1953, og han var medlem af museets bestyrelse fra 1960 til sin død 1984, og hans betydning for museet kan ikke vurderes højt nok.

Han fulgte med levende interesse arbejdet i museet og var altid rede til at bistå med råd og dåd, når der var problemer også økonomiske.

Efter afslutningen af byggeperioden i 60'erne ventede bestyrelsen, at næste skridt måtte blive en udvidelse af udstillingsbygningen.

Det gik anderledes, en helt uventet gave fra fabrikant Simon Petersen i Aalborg bestående af en eksisterende bygning og et betydeligt beløb gjorde det muligt at åbne en museumsafdeling i Aalborg i december 1984. Den er indrettet som overvejende kommunikationsmuseum, og åbningsudstillingen blev den meget omfattende samling af radiomateriel m.m., som grosserer Tage Schouboe nogle år tidligere havde skænket museet.

Også fra anden side er der tilgået museet store samlinger af museumsgenstande, således 435 genstande fra Det Danske Filmmuseum som vi fik i 1984.

Samme år foranledigede Selskabet for Naturlærens Udbredelse ved sin formand professor Thor A. Bak, at H.C. Ørsted samlingen blev overført fra Danmarks tekniske Højskole til museet.

En betydelig instrumentsamling vil til sin tid tilgå museet fra firmaet Bie & Berntsen, som i øjeblikket udstiller genstandene ved sit hovedkontor i Glostrup.

Museets samlinger vokser stadig jævnt ved gaver fra private, institutioner, firmaer og myndigheder og dette i en jævn og stadig strøm, men ved enkelte lejligheder så kommer der nogle vældige dønninger, f.eks. efter branden i 1978 som ødelagde vores kamarasamling, en brand som opstod i et aflåst rum ovre i magasinerne på Ole Rømers Vej.

Det er en del af museets liv at holde særudstillinger, anledningen kan variere, det kan være en fremtrædende naturvidenskabsmands runde fødselsdag, en videnskabelig opdagelses jubilæum eller 100 året for en betydningsfuld industriel proces. Også mærkedage for institutioner eller industrivirksomheder kan give anledning til særudstillinger, hvor så materiel fremdrages fra magasinerne og udstilles sammen med lånte nyere genstande.

Spændvidden i museets arbejde belyses ved, at der i dag er 3 særudstillinger, foruden den der åbnes i dagens anledning om kandestøberhåndværket. Den ene blev åbnet i oktober 85 i anledning af Niels Bohrs 100 års fødselsdag, den anden i 50 året for opdagelsen af neutronaktiveringsanalysen, en opdagelse der blev gjort af George de Hevesy her i København, og den sidste udstilling er for at markere 100 året for den industriproces, der anvendes til fremstilling af aluminium. Processen er ikke dansk, men H.C. Ørsted var den første, som fremstillede kemisk rent aluminium. Jeg skal tilføje, at den slags udstillinger selvfølgelig med stort udbytte bliver brugt, når vi har besøg af skoleelever klassevis.

Undervisningsminister Bertel Haarders tale ved DTMs 75 års jubilæum den 29. november 1986.

Det er en stor fornøjelse at være her ved denne begivenhed. Teknikkens historie i Danmark er jo betydeligt ældre end dette museum - tænk bare på Ole Rømer som i 1600-tallet standardiserede dansk mål og vægt - man kan se flere af hans originale apparater her på museet. Der er også en særudstilling, som trækker linjen fra H.C. Ørsteds opdagelse af aluminium i 1825 op til udviklingen af den industrielle fremstillingsproces for 100 år siden.

Det er også ca. 100 år siden, at den industrielle udvikling i Danmark for alvor gik i gang, opfinderne var mange, og de var originale - jeg har lige været nede på afdelingen på Ole Rømers Vej og set den første cykel produceret af en smed på Fyn, tror jeg, et festligt skue. Der er en anden cykel også, som heldigvis aldrig er blevet sat i produktion, og som er uhensigtsmæssig i enhver henseende, men det er vidunderligt at forestille sig dem, der har puslet med disse indretninger og brugt deres fantasi. Så har vi Ellehammers fly her. Den der var den første fra 1906, den kom lige et par år efter, at brdr. Wright lavede det første fly, og den der er fra 1909 - det er ikke sådan noget jeg kan i hovedet, men det står i den udmærkede publikation, som man kan få - og især er jeg fascineret af Ellehammers deltagelse i udstillingen i Kiel i 1908, en flyvemaskineudstilling hvor Ellehammers maskine udmærkede sig ved at være den eneste af de udstillede fly, der overhovedet kunne løfte sig fra jorden. Så det har været en gevaldig udstilling.

Så er der jo også Malling Hansens skrivekugle, som er forløberen for de moderne skrivemaskiner.

Der er Hammelvognen, der står nede på Ole Rømers Vej, og den kan jo stadig starte, den kan stadig køre, og her på museet kan man se det apparatur, som Hagedorn benyttede til den første fremstilling af insulin i Europa; hans forudseenhed har givet os to

af de tre største insulinproducenter i verden. Hagedorn er altså et af eksemplerne på, at en dansk opfindelse altså også bliver fulgt op, sat i produktion og fører til eksport. Man må jo egentlig sige, når man gennemgår mange af de opfindelser, der er gjort, og de nyskabelser man har set her i landet, så har det somme tider, så vidt jeg kan se, knebet for danskerne med at holde fast, sætte det i produktion og lave nogle store fabrikker, der kunne sælge dem til verdensmarkedet, men det er måske også det problem, vi har i dag, og så skal jeg ikke sige mere om betalingsbalancen ved denne lejlighed.

Med hensyn til telefonernes udvikling kan museet her jo takke KTAS for, at man har en så enestående samling. KTAS bør fremhæves, fordi mange andre burde gøre som KTAS. JTAS er ganske vist bedre til at lave telefoner, men KTAS er bedre på ét punkt, idet hvert eneste nye apparat har de sat ind i en samling og gemt for eftertiden, og derved var der hos KTAS en helt enestående samling, som jeg forstår blev overdraget museet her, da det blev oprettet, og det burde alle jo gøre tilsvarende, hver gang der kommer en ny opgave, så lægge den første til side og gemme den til eftertiden, fordi der skal jo ikke gå ret mange år, før så er det museumsgenstande. Måske skulle man gøre det samme med partiprogrammer, der var såmænd nogle af dem, man så kunne nøjes med at lave i ét eksemplar og så lægge dem til side med det samme.

I vore dage står vi jo også med nyskabelser - tænk på denne compact-disc, den nye grammofonplade, som kan køre evigt, fordi der ikke er nogen direkte slitage, den har alle tænkelige egenskaber, og der er flere timers musik på en lille bitte skive, og nu hører vi så, at den er måske forældet, før den nogen sinde kommer rigtig i gang, fordi japanerne selvfølgelig har fundet på noget, der er endnu smartere, denne digitale audio tape, eller hvad den nu hedder. Og det fascinerende er jo, at når vi så kommer 25 år frem, eller i hvert fald 30-40 år frem så vil både denne compact-disc og den digitale audio tape recorder forekomme lige så oldnordiske som en 78 grammofonplade virker på os i dag, når vi sætter den på og hører Aksel Schiøtz synge de forskellige sange, han indsang uder

krigen, og som jo dengang i øvrigt betød meget for dansk kultur og for udbredelsen af disse sange.

Når vi tænker fremad, kan vi jo være helt sikre på, at udviklingen vil ikke gå langsommere end den har gjort hidtil, den vil måske heller ikke gå stærkere; ganske som i dag kan man konstatere, at halvdelen af de produkter, som udgør dansk industrieksport, de eksisterede overhovedet ikke for 30 år siden. Sådan kan vi være sikre på, at når vi kommer 30 år frem, så vil dansk eksport sandsynligvis og forhåbentlig bestå af produkter, vi slet ikke kender i dag. Vi mærker det ikke til daglig, men når det lægges sammen stykke for stykke, udvikling for udvikling, nyskabelse for nyskabelse, så kommer der en historisk udvikling ud af det, og det er jo det, jeg vil ønske, at børn og unge især får ud af at se disse indretninger. De er jo ikke interessante i sig selv; historien om museerne har vi jo ikke, for at alting skal bevares som det er, nej vi har det for at give os dimension i tilværelsen, for at det kan sætte vores egne indretninger i relief og derved give os sans for, hvor meget vores generation kan forbedre indretningerne, hvor meget vi kan nå, og hvordan der også ved hjælp af vores talenter og talenterne hos børnene og de unge skabes nydannelser og ting, som kan præge vores hverdag og skyde genvej til stadig mere enkle og lette og stadig mere rene løsninger. For hvis man vil finde løsninger på miljøproblemerne, så består det jo i at få sat mange af vores eksisterende teknologier på museum og få udviklet nogle nye og renere og ressourcebesparende teknologier, det er det der er vejen ud af miljøproblemerne.

Som undervisningsminister er jeg taknemlig for, at vi her har en institution, et museum, som i den grad løser en pædagogisk opgave og løser den så godt, som man gør. Der er grund til at sige tak til dem der arbejder ved museet, til dem der har skabt det, til dem der yder bidrag, hvad enten det er offentlige eller private, og der er grund til at sige tak til alle dem som har bidraget til at sikre, at vi har et så fornemt museum her, og at det er blevet 75 år og sandsynligvis bliver både 100 og 150, for tænk bare hvor fascinerende alt dette er, og om 150 år er museet jo ikke blevet mindre interessant.

DANMARKS TEKNISKE MUSEUM

Museets ledelse varetages af et repræsentantskab og en bestyrelse, der pr. 1. april 1987 bestod af følgende medlemmer:

Repræsentantskabet:

Formand: Direktør, ingeniør *Ib Fosner*
Næstformand: Lektor *O.I. Franksen*

Repræsentanter udpeget af myndigheder, institutioner eller foreninger:

Myndighed, institution eller forening	Repræsentant
Ministeriet for kulturelle anliggender	*Sekretær Per Voetmann*
Industriministeriet	*Civilingeniør Henrik Franck*
Landbrugsministeriet	*Sekretær Majken Seerup Schmidt*
Ministeriet for offentlige arbejder	*Kontorchef Kurt Lykstoft Larsen*
Undervisningsministeriet	*Ministersekretær Sten Grambye*
Frederiksborg Amtsråd	*Amtsrådsmedlem Hugo Fokdal*
Hovedstadsrådet	*Viceamtsborgmester Inger Vestergaard*
Helsingør Kommune	*Lærer Tom Christensen*
Aalborg Kommune	*Byrådsmedlem Edgar Christensen*
Direktoratet for Patent- og Varemærkevæsen	*Civilingeniør K. Udsen*
Generaldirektoratet for Statsbanerne	*Ingeniør O.G. Søndergaard*
Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet	*Udpeges senere*
Akademiet for de tekniske Videnskaber	*Direktør, civilingeniør Flemming Bie*
Danmarks Tekniske Højskole	*Lektor O.I. Franksen*
De danske Teknika	*Rektor, ingeniør Frede Nordstrøm*
Forsøgsanlæg Risø	*Oplysningssekretær Erik B. Mogensen*
H.C. Ørsted Institutet	*Lektor Malte Olsen*
Institut for de eksakte naturvidenskabers historie, Århus Universitet	*Professor, dr.phil. Olaf Pedersen*
Jydsk Teknologisk Institut, Århus	*Civilingeniør Ib Asboe Jørgensen*
Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole	*Lektor, civilingeniør S. Sonne Kofoed*

Maskinmesterskolerne	*Forstander Poul Christensen*
Handelshøjskolen	*Rektor Frode Slipsager*
Nationalmuseet	*Museumsinspektør Poul Strømstad*
Niels Bohr Institutet	*Cand.mag. Erik Rüdinger*
Dantest	*Direktør E. Repstorff Holtveg*
Teknologisk Institut, København	*Akademiingeniør Peter Cordsen*
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd	
Centralorganisationen af Metalarbejdere i Danmark	*Forbundsformand Freddy Andersen*
Danmarks Lærerforening	*Overlærer Jørn Mohr*
Danmarks Rederiforening	*Civilingeniør Hans Henrik Petersen*
Dansk Arbejdsgiverforening	*Direktør, civilingeniør H.J. Esmann Olesen*
Dansk Ingeniørforening	*Civilingeniør F. Heikel Vinther*
Dansk Magisterforening	*Mag.scient. Jørgen Thomas*
Dansk Metalarbejderforbund	*Forbundsformand Georg Poulsen*
Dansk Samvirke	*Direktør Chr. R. Hunderup*
Den Danske Bankforening	*Direktør Karsten Hillestrøm*
Danske Elværkers Forening	*Overingeniør Jørgen Kalsvig*
De samvirkende Telefonselskaber	*Afdelingsingeniør Henning Pedersen*
Elektroteknisk Forening	*Direktør, civilingeniør K.O. Jensen*
Foreningen af Fysik- og Kemilærere ved Gymnasier og Seminarier	*Rektor Ole Bostrup*
Fællesrepræsentationen for danske Arbejdsleder- & tekniske Funktionærforeninger	*Maskinmester A.C. Hansen*
Gymnasieskolernes Lærerforening	*Lektor V. Skovby*
Haandværkerforeningen i København	*Oldermand, murermester E. Bindner Jensen*
Håndværksrådet	*Fabrikant Jørgen Bøgely*
Industrirådet	*Direktør, civilingeniør H.K. Jørgensen*
Ingeniør-Sammenslutningen	*Direktør, ingeniør Ib Fosner*
Landbrugsrådet	*Afdelingschef E. Hovgaard Jacobsen*
Landsforeningen Dansk Arbejde	*Civilingeniør Vagn Støttrup*
Landsorganisationen i Danmark, De Samvirkende Fagforbund	*Sekretær Bodil Mogensen*
Det danske Handelskammer	*Advokat Ole Bang*
Selskabet for Naturlærens Udbredelse	*Professor, dr.phil. Thor A. Bak*
Skoletjenesten	*Souschef Karl-Erik Andersen*
Teknisk Landsforbund	*Arkitekt Erik Rahbek*
Dansk Veteranbil Klub	*Lektor Niels Jonassen*

Selskabet for Danmarks tekniske Museum	*Professor, dr.phil. Thor A. Bak*
Selskabet for Danmarks tekniske Museum	*Professor, dr.phil. N. Hofman-Bang*
Selskabet for Danmarks tekniske Museum	*Advokat Johan Schwarz-Nielsen*
Selskabet for Danmarks tekniske Museum	*Overingeniør Flemming E. Jensen*
Selskabet for Danmarks tekniske Museum	*Sekretariatschef, cand.jur. F. Hermind*

Repræsentanter valgt på repræsentantskabsmødet i marts 1987:

Dr.phil. K.G. Hansen
Ingeniør J. Braun Hansen
Direktør Ebbe H. Kristiansen
Professor, dr.phil. E. Rancke-Madsen
Højesteretssagfører O.T. Neel
Ingeniør Simon Petersen

Bestyrelsen:

Formand: Direktør, ingeniør Ib Fosner
Næstformand: Lektor O.I. Franksen

Bestyrelsesmedlemmer udpeget af myndigheder, institutioner m.m.:

Industrirådet	*Direktør, civilingeniør H.K. Jørgensen*
Helsingør Kommune	*Lærer Tom Christensen*
Aalborg Kommune	*Byrådsmedlem Edgar Christensen*
Selskabet for Danmarks tekniske Museum	*Professor, dr.phil. Thor A. Bak*
Selskabet for Danmarks tekniske Museum	*Civilingeniør F. Heikel Vinther*

Bestyrelsesmedlemmer valgt på repræsentantskabsmødet i marts 1987:

Lektor Niels Jonassen
Direktør Ebbe H. Kristiansen
Lektor Malte Olsen
Højesteretssagfører O.T. Neel
Ingeniør O.G. Søndergaard

Museets personale

I 1986 var følgende fast personale beskæftiget ved museet: Museumsdirektør Jens Breinegaard, sekretær Inger Dupont, bogholder Kirsten Christensen, kontorassistent Bernice Olsson, museumsinspektør Poul E. Pedersen, mekaniker Jes Petersen, pædagogisk medhjælper Flemming Nielsen, ekspeditionsdame Erika Thingholm, vagtmester Svend Erik Gade, rengøringsassistent Bente Andersen, rengøringsassistent Jytte Riel, fotograf Finn Jørgensen, museumsinspektør J. Ingerslev Andersen (Aalborg), bogholder og ekspeditionsdame Inger Dalsgaard (Aalborg), radiotekniker Knud Petersen (Aalborg) og rengøringsassistent Anna Jensen (Aalborg).

Hertil kommer pædagogisk medarbejder Paul Vestergaard, der er udstationeret af Skoletjenesten med kontor på Ndr. Strandvej, Helsingør.

På lørdage, søndage og helligdage har man på skift haft 13 studerende som vagtledere og 5 gymnasieelever og studenter i ekspeditionen i Helsingør. I Aalborg har 6 studerende været beskæftiget som vagt og i ekspeditionen.

Endelig har museet i årets løb haft udstationeret 19 projektmedarbejdere (langtidsledige, »Ung i arbejde« m.v.), der har været beskæftiget i museets værksted, magasin, på bibliotek og kontor.

Museets samlinger

I 1986 har museet i 180 tilfælde sagt ja til gaver i form af museumsgenstande, bøger og skrifter, heraf er 29 gaver modtaget i Aalborg. Gavelisten er optrykt på de kommende sider i årbogen.

I lighed med tidligere år er samlingerne og enkeltgenstandene både modtaget fra private og fra læreanstalter, myndigheder og virksomheder. Blandt de mange modtagne genstande kan nævnes en enkelt større ting. Museet fik i forbindelse med 90-året for oprettelsen af Statsprøveanstalten (nu Dantest) overrakt Statsprø-

Den gamle, stadig fungerende, universalprøvemaskine fra 1897 overdrages til Teknisk Museum ved formanden civilingeniør Th. Franck og direktør J. Breinegaard af formanden for Dantest's bestyrelse professor lic.techn. T. Wanheim og direktør E. Repstorff Holtveg.

veanstaltens 50 tons elektromekaniske materialprøvemaskine fra Tinius Olsen & Co. i Philadelphia. Maskinen er fra 1897 og har haft stor betydning, specielt i instituttets første år og for udviklingen af materialprøvningen i Danmark.

En mikrofilmning af museets kartotekskort vedrørende museumsgenstande, bøger og billedsamling er blevet gennemført gratis af Kodak. Kartotekernes oplysning er nu sikret gennem denne mikrofilmning og opbevaring af filmene andetsteds.

I november blev en F 104 Starfighter jager deponeret af Forsvarskommandoen og Flyvevåbnet på museets afdeling i Aalborg. Ud

over at være teknisk yderst interessant og fyldt med kommunikationsudstyr har flyet også stor lokalhistorisk interesse, da denne type kun har opereret fra Flyvestation Aalborg.

Særudstillinger og andre aktiviteter
Helsingør:
Den 15. maj åbnedes museets »Astronomi og Rumfart« udstilling i hovedafdelingen på Ndr. Strandvej. Udstillingen havde stor aktualitet gennem kometen Halley's passage.

Udstillingen gav i øvrigt en historisk gennemgang af astronomien og viste blandt andet Ole Rømers planetmaskine fra 1684. Ud over den historiske gennemgang af rumfartens udvikling, vistes dias af rumfærge-programmet, ligesom der vistes dias vedrø-

Dr. Hilde Levi ved det første neutronaktiverings-analyseudstyr.

Direktør Ole Andreasen overrækker Tuborgfondets tilskud til museets bestyrelsesformand Th. Franck og museumsdirektør Jens Breinegaard.

rende kometer før og nu. I forbindelse med udstillingen blev der opbygget en biograf, hvori et kommenteret diasshow om Apollo månefærden blev forevist. I hele udstillingsperioden havde museet lejet et amerikansk oppusteligt mini-planetarium, hvori ca. 20 personer ad gangen kunne få forevist stjernehimlen.

IBM Danmark havde støttet udstillingen med kr. 10.000.

Fra den 23. juni til den 27. juli blev plancheudstillingen »Kulsvierne« udstillet på museets hovedafdeling. Kulsvierprojektets museumsdel havde under udarbejdelsen af de 2 vandreudstillinger til huse på Danmarks tekniske Museum.

Den 1. juli åbnedes i hovedafdelingen udstillingen »George de Hevesy og isotoperne«. Udstillingen var en mindeudstilling i an-

George de Hevesy's datter Ingrid de Hevesy besøger udstillingen.

ledning af 50-året for neutronaktiveringsanalysens opfindelse og blev etableret i samarbejde med Niels Bohr Institutet, Risø og Rigshospitalet. Udstillingen blev etableret med forbindelse til Niels Bohr udstillingen og illustrerede dermed også Bohrs og Hevesys samarbejde. Udstillingen blev åbnet af dr. Hilde Levi, der sammen med de Hevesy opfandt neutronaktiveringsanalysen. Thomas B. Thriges Fond og Tuborgfondet havde støttet udstillingen med hhv. kr. 53.000 og kr. 10.000.

Den 10. juli åbnedes i Trafikmuseet særudstillingen »Biler i Helsingør«. Udstillingen var en fotografisk udstilling som igennem historiske billeder beskrev den lokale bilismes udvikling og specielt behandlede emner som Kronborg Karosserifabrik, busser og taxaer. Udstillingen var etableret i samarbejde med Uffe Mortensen, Helsingør, og var støttet med kr. 2.000 af Helsingør Turisttrafik og Rejsebureau A/S.

Den 16. oktober åbnede i hovedafdelingen særudstillingen

»100 år med aluminium«. Udstillingen markerede, at det var 100 år siden at processen til industriel fremstilling af aluminium blev opfundet, uafhængig af hinanden, af amerikaneren Hall og franskmanden Héroult. Udover at vise processens og produktets udvikling fra 1886 til i dag behandledes også tiden fra H.C. Ørsted der, som den første, isolerede metallet i 1825. I skolernes efterårsferie arrangeredes aktiviteter med aluminiumsfolie. Udstillingen var etableret i samarbejde med ÅSV-Danprofil.

Museet kunne den 29. november fejre sit 75-års jubilæum. I den anledning havde museet fremdraget et kandestøberværksted fra samlingerne, et værksted som var blevet indlemmet i samlingerne i 1920. Udstillingen blev etableret som et arbejdende værksted og viste et eksempel på en museal helhed som normalt var gemt på magasin, samt hvorledes museet ønskede at have mulig-

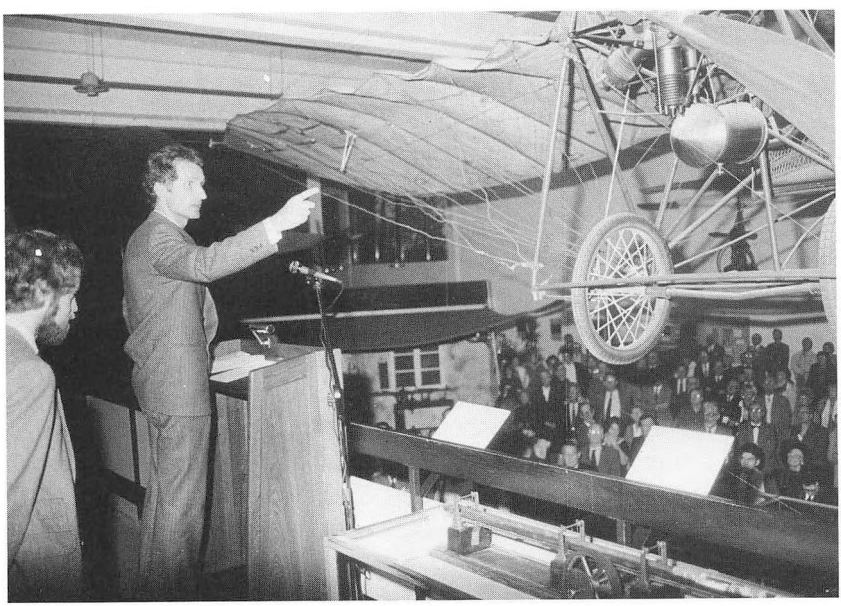

Undervisningsminister Bertel Haarder holder jubilæumstalen.

Flere hundrede gæster deltog i jubilæumsfesten.

heder for i større omfang at kunne formidle samlingerne fremover. Undervisningsminister Bertel Haarder åbnede udstillingen og talte i anledning af jubilæet, ligesom bestyrelsesformanden civilingeniør Th. Franck holdt en tale om museets 75-årige historie. Hewlett-Packard, ved direktør Steen Harreschou, gav en storslået jubilæumsgave i form af 1000 exemplarer af den smukt udstyrede bog »Danske foregangsmænd indenfor teknik og naturvidenskab«. Bogen er skrevet af museets tidligere direktør, K.O.B. Jørgensen og financieret af Hewlett-Packard. Ca. 300 gæster deltog museets i jubilæumsarrangement.

Aalborg:
I forbindelse med skolernes vinterferie afholdtes en quizkonkur-

rence hvor Aalborg-firmaet Knud Engsig havde stillet præmier til rådighed.

Den 21. marts åbnede en særudstilling om filminstruktøren Carl Th. Dreyer. Udstillingen var en vandreudstilling fra Det danske Filmmuseum, og i forbindelse med udstillingen vistes udvalg af Dreyers kortfilm og spillefilm i en lokal biograf.

I maj måned etableredes en særudstilling indeholdende en flymodelsamling bygget af hr. P. Giehm. Modelsamlingen illustrerede udviklingen i Det danske Flyvevåben fra 1912 til vore dage og suppleredes med fotos fra Flyhistorisk forening.

I forbindelse med skolernes efterårsferie blev et bassin med en radiostyret modelbåd indviet.

Undervisningsministeren ser med sin datter på kandestøberværkstedet, medens hr. og fru Th. Franck og Jens Breinegaard ser til.

Udlån

Museet har i 1986 i Helsingør i 22 tilfælde udlånt museumsgenstande, billeder m.m. Desuden er en mindre udstilling blevet etableret på Frederiksborg amts sygehus Helsingør.

Aalborg afdelingen arrangerede på Aalborg Universitetscenter i august en udstilling indeholdende apparatur for hørehæmmede og andre elektro-akustiske apparater. Udstillingen blev etableret i forbindelse med nordisk akustikermøde.

Museets værksteder

Indsamlingen og bevaringen har også i 1986 lidt under de begrænsede ressourcer og de overfyldte magasinområder.

I forbindelse med udstillinger er mindre restaureringsarbejder blevet gennemført. Den meget omfattende restaurering af museets DKW 1928/29 har krævet undersøgelser i Tyskland og er forløbet planmæssigt, men må påregnes endnu at vare 1-1½ år grundet begrænsede ressourcer. I 1986 har værkstedet også restaureret et mekanisk klaver.

Specielt i forbindelse med opbygningen af museets 75 års jubilæumsudstilling »Kandestøberen« har der været tale om en meget krævende udstillingsopbygning.

I Aalborg er der blevet indrettet undervisningslokale i lokalet på første sal. Desuden er kinohøjttalersystemet fra den nedlagte Lindholm bio blevet genopbygget i udstillingshallen.

Besøgstal

I 1986 var det samlede besøgstal i de to afdelinger i Helsingør ialt 114.468 fordelt med 67.112 voksne og 47.356 børn. I disse tal indgår ialt 35.422 i grupper, heraf 13.360 skoleelever.

Besøgstallet i Aalborg blev ialt 10.411 fordelt med 7.404 voksne og 3.007 børn. I disse tal indgår ialt 3.021 besøgende i grupper, heraf 1.654 skoleelever.

FORTEGNELSE OVER MUSEUMSGENSTANDE, BØGER OG SKRIFTER

SKÆNKET ELLER DEPONERET I 1986

Giver:	*Genstand:*
Taksator Jens Agertoft	*En specifikation for »Hammel« automobilen samt K.D.A.K. »Præsentation af den danske Hammelvogn«.*
Hr. Michael Ahlström	*En hjemmebygget honningslynge.*
Direktør Jarl Almind	*En symaskine mrk. Verona.*
Direktør Axel P. Andersen	*En Agfa Movex 16 mm filmoptager fra ca. 1920 og et Kodak Junior 620 kamera.*
Hr. E. Andersen	*En jerntang til bøjning af el-rør fra ca. 1900.*
Civilingeniør Marie-Louise Andersen	*Et Ruhe fjernsyn fra 1954-55.*
Fru Esther Andreasen	*Et Kelu rejsestrygejern fra ca. 1920, en B&O el-shaver fra ca. 1950 samt diverse el-artikler og reservedele.*
Arbejdsdirektoratet	*En tonegenerator fabr. Western Elektric, elfremvisere, en stereoskopbetragter, fabr. Carl Zeiss Jena, en kasse med prøveglas for brillestyrke mm.*
Hr. Helge Arndal	*Et Vesta de luxe termostatstrygejern, Acosta strygejern, en træ »mølle« til garnvinding, en Raadvad brødmaskine, en jordemodertaske, en Husqvarna el-symaskine, 3 Falck forbindingskasser samt diverse køkkensager.*
Arkitekt Ole Bang	*En bog »Store Hans Christian« om H.C. Ørsted.*
Fru Harriet Beier	*En Elektrolux bonemaskine.*
Bispebjerg Krematorium	*Esso håndpumpe til vægmontering fra ca. 1945.*
Fa. Blarke & Mahrt	*En Morehouse mølle fra 1949 til tryk-farvefremstilling.*
Brolæggerlauget	*En bog »Brolæggerlaugenes Historie«.*

B.T.H. Elektronic	*Et Helweg Mikkelsen universal præcisionsmåleinstrument for radioer, fra ca. 1930.*
Niels Bohr Institutet	*Højfrekvenssenderrør, en elektronisk analogmaskine, en massespektrograf samt en kasse radiorør.*
Hr. Peter Carlsen	*En model af speed-båd*
Castrol A/S	*En industri-kaffemaskine fabr. WMF fra ca. 1955.*
Hr. Hermod Chabert	*16 metalplader til spillemaskine.*
Hr. Børge Chorfitzen	*Inventar, værktøj, reservedele fra cykelværksted samt Velo Solex knallerter*
Fru Olga Christensen	*En støvsuger mrk. Elektrolux fra ca. 1934.*
Hr. Thorbjørn Christiansen	*En trykkemaskine fabr. Rejafix samt tilhørende satser*
Hr. Christoffer Christoffersen	*Et mangefold indstilleligt vække-og huskeur fra 1911.*
Corona	*Et lommebatteri mrk. Hellesen.*
Arkitekt Jens Dall	*En Velo Solex 5000 fra ca. 1970.*
Dansk Radio A/S	*2 brand- og redningshjelme med briller og armbind samt diverse tekniske beskrivelser.*
Danmarks Radio Rekvisitmagasinet	*En blyantspidser fra 1907, fabr. Automatic Pencil Sharpener Company.*
Danmarks Radio, TV Byen	*En samling fonografvalser.*
Danmarks tekniske Højskole, Institut for Teleteknik	*En differentio-integraf fra 1931, en EAL analogcomputer fra 1965; et tonefrekvensspektrometer, et rørvoltmeter, en frekvensmålebro, samt et strømfilter fabr. Siemens, en impedancebro fabr. Standard Telephones & Cables, samt en Spindler & Hoyer drejekondensator.*
Danmarks tekniske Højskole, Kemisk lab. A.	*8 laboratoriegasbrændere.*
Dansk legetøj	*En I.B.M. diktafon fra ca. 1968, en diktafon fabr. Dictaphon International AG samt en Singer elektronisk regnemaskine.*

Dantest	*Materialprøvemaskiner, Tinius Olsen & Co 1897, m.fl.*
Civilingeniør Jacob Durup	*En elektronisk regnemaskine, fabr. IME fra 1966.*
Installatør Ole Echert	*En omskifter samt diverse el-sikringer.*
Fona	*Et farve TV, fabr. Philips.*
Institut Francais	*En filmfremviser med stativ, fabr. Robert Juillet.*
Civilingeniør Henrik Franck	*En samling radiorør.*
Fru Sira Frandsen	*En Olympia el-skrivemaskine, mrk. Report Electric med brugsanvisning.*
Lektor O.I. Franksen	*Materiale om Joseph Henry.*
Fru Isabella Frederiksen	*En kaffemaskine fra ca. 1955, en Sunbeam husholdningsmaskine samt en transformer.*
Maskinmester B. Frese-Madsen	*7 radioer, en rammeantenne, en Elsug støvsuger, en Elektro Service bonemaskine, en Esa blyantspidser, en trykkoger, en Vedela cykelsadel, 2 cykeldæk fra 2. verdenskrig samt en båndoptager fabr. Grundig.*
Fru J. Froberg	*Et Zeiss Ikon boks kamera.*
Faaborg kulturhistoriske Museer	*En Gutenberghus reklamefilm.*
Fru Carla Gabs	*En vægt fra ca. 1920 fabr. J.Nielsen samt en radiobog.*
Afdelingsleder Poul Graff-Petersen	*En mørkekammmerlampe.*
Hr. Svend E. Hacke	*En lysbilledfremviser, et barnesæde til cykel samt en modstand.*
Hr. Harry Hansen	*En hånddrevet hækklipper, dansk fabrikat ca. 1900.*
Hr. Ib Hansen	*2 transportable radioer, en Philips radio samt 2 transistorer.*
Hr. Ib Havskov	*En Rex knallert med remtræk.*
Hr. Dennis Hebsgård	*En dynamo til Szawe automobil.*
Fru Ellen Heimburger	*En 2-cylindret legetøjsdampmaskine, konstrueret af Valdemar Poulsen.*
Helsingør Reparationsværft A/S	*En GNT Automatic skibscentral fra ca. 1960.*
Hr. G. Helstrøm	*En samling af diverse elektroniske dele samt tidsskrifter.*
Fru Elisabeth Hertz	*En hjemmebygget dampmaskine.*

Grosserer Tommy Hetler	*En linse til lysbilledapparat.*
Hr. Bent Holm	*En Corona skrivemaskine fra ca. 1917.*
Hr. Kurt Holst	*En samling radiorør.*
Fru Birgitte Holst-Knudsen	*2 Rex Recorder Dictating Machines med ruller.*
Fru Høgsholm	*En samling amerikanske modeltog og tilhørende huse, samt kataloger, fotos tegninger.*
Hr. Sven Ingvorsen	*En Hammond skrivemaskine i org. trækasse.*
Hr. Hans Jørgen Jensen	*En videomaskine, fabr. B&O.*
Arkitekt K. Bøving Jerlo M.A.A.	*2 pladespillere, en akkumulator/lader + fotolampe mrk. Elmed-Brillant, et Cornelius Knudsen vinkelspejl, en Agfa-blitz samt en vægplanche.*
Hr. Stig Jægerlund	*3 radioer, div. radiorør samt 2 radio bøger.*
Hr. Jørgen Linde Jørgensen	*Et el-strygejern mrk. Taco fra 1935.*
Civilingeniør K.O.B. Jørgensen	*2 flintestenøkser, en pilespids, en Coradi planimeter, en Philips kassettebåndoptager, et elektrisk viskelæder samt et DIAM luxmeter i læderetui.*
Fr. Sigrid Jørgensen	*En impulsgenerator, en rytmeudmåler, en blinktæller, en tonegenerator, en timer, en udmåler til pulselængde og frekvens - alle fabr. M.P. Pedersen, et Philips stroboscop, en B&O plade/-båndspiller, en transformator, en højtaler.*
Hr. Aksel Knudsen	*En barbermaskine, fabr. B&O Shaver.*
Hr. Otto Knudsen	*Et Kodak kamera, samt en Telefunken båndoptager fra ca. 1960.*
KTAS Forsyningsafdelingen	*Et omstillingsbord med 100 ledninger.*
Københavns Belysningsvæsen	*Et Philips røntgenapparat, et Kern Aarar stroboskop, en Trüb Tauber katodestråleoscillograf, 5 fotoceller, 3 fotometre, en normallampe, et fotoelement, 1 apparat til prøve af sokkel samt diverse fotos, papirer og tilbehør.*

Købmandsgården i Ålsgårde	*En Royal skrivemaskine fra ca. 1917.*
Hr. Keld Larsen	*Et galvanometer.*
Nordahl Larsen	*En skrivemaskine mrk. Torpedo.*
Hr. Peter Larsen	*En B&O radio, fra ca. 1960.*
Vald. Larsens Metalværk A/S	*En samling prægestempler for aluminium kapsler til mælkeflasker.*
Elektriker K. Larsson	*En Bohmans håndrulle til vasketøj.*
Hr. Klaus Litved	*En glødelampe.*
Fr. Ulla Lyngbye	*En teaterkikkert, fabr. W. Cambell & Co.*
Fr. Inge Lynge	*En skrivemaskine.*
Hr. Lars Løfstedt	*En petroleumsfyret radiator, fabr. Asmega 1930-35.*
Hr. Preben Madsen	*Et B&O transportabel radio fra 1957.*
Fru Frida Marcher	*Et Liesegang forstørrelsesglas.*
Metric	*En Ekko båndoptager, mrk. Junior.*
Hr. Carl Munch	*En tandemcykel til børn fra 1904.*
Hr. Thorkil Møller	*En B.G.N. grammofonnålespidser.*
Møns Museum	*En elektromotor.*
Mørdrup Skole	*En Siemens 16 mm filmfremviser samt en Philips diktafon fra 1965.*
Fr. Jane Maarbjerg	*Et tegnebord fra 1945.*
Nakskov Gymnasium	*En samling dele til forstørrelsesapparat.*
Hr. Bent Nathansen	*En Blaupunkt transistorradio, et L.L. radioapparat samt en Corona rejseskrivemaskine fra 1917.*
Adjunkt, cand.mag. H. Schnedler Nielsen	*Et stueur med lod fra 1960, en samling bøger og blade, barbermaskiner, en Philips radio samt diverse instruktionsbøger og billeder.*
Hr. Poul Nielsen	*2 klapkameraer med rullefilm samt et udtrækskamera med rullefilm.*
Fru Bodil Gaarde Nissen	*Et el-strygejern fra 1925-1930.*
Fru Inger Olesen	*2 radioer samt reservedele, en hjemmebygget håndboremaskine, en Junker telegrafnøgle, et hjemmebygget lysbilledapparat samt diverse avisudklip om elektricitet.*

Hr. Egon Pedersen	*En rørskruestik fra ca. 1880, en skiftenøgle fra ca. 1900, et sæt prægedorne for læderarbejde samt en cykellås.*
Hr. Einer Pedersen	*5 korkpropmaskiner fra ca. 1920.*
Fru Hanne Pedersen	*En dukkevogn mrk. PMK fra ca. 1950.*
Hr. Ove Pedersen	*Et apparat til kontaktaftryk af fotos.*
Fr. Jette Peitersen	*En Singer trædesymaskine med træstel fra 1920.*
Fru Inger Petersen	*Et Jensen TV.*
Assistent B. Prüser	*Diverse ældre glødelamper.*
Hr. Finn Pørksen	*En el-regnemaskine, fabr. A/S Brd. Carlsen.*
Hr. Gunner Rasmussen	*En omdrejningstæller som værktøj til testning af omdrejningstal.*
A/S Regnecentralen af 1979	*Et sæt RC 4000 manualer.*
Hr. J. Retlev	*En sammenklappelig rejsegrammofon mrk. »Peter Pan«, fra ca. 1922.*
Rigspolitichefen	*En foto-fremviser.*
Adjunkt Otto Rühl	*Et B&O fjernsyn.*
Teknisk lektor E. Ryssel	*En samling bøger og kalendere.*
Fru Gert Schølke	*En Grudeovn.*
Hr. Jørgen Seedorff	*En typeplade for lokomobil fra 1905.*
Hr. Ole Seerup	*En Wollensak båndoptager fra ca. 1960 med brugsanvisning.*
Revisor Bøge Seifert	*Et TO-R fjernsyn, en Tarantella barberbladesliber samt en Solingen hårklipper.*
Seminariet for Fritidspædagoger	*En tandemcykel fra ca. 1880.*
Hr. Jens Smed	*En tegnemaskine samt en hæftemaskine.*
Fr. Kirsten Sønnichsen	*En Mercedes skrivemaskine fra 1930.*
Statens institut for Strålehygiejne	*2 industri-røntgenanlæg fabr. Carl Drench fra ca. 1967 og 1973, 2 instruktionsbøger, 2 anordninger til undersøgelse af gammakilde materialer.*
Civilingeniør Lone Spiermann	*Et el-strygejern fra 1930.*
Fru Gerda Strandtoft	*En modeltogbane, fabr. Märklin fra ca. 1926.*
Hr. Gunnar Syrjämäki	*Bogen »Fordonsteknik« samt et videobånd.*

Hr. Christian Sørensen	*Et Kodak småbilledkamera, en blitzreflector med lamper, en elektronblitz, 6 fotopladekassetter, et solfilter samt diverse fotopapir, belysningskabel mm.*
Fr. Elisabet Sørensen	*En slibe-pudsemaskine og en læderbearbejdningsmaskine, fabr. V. Pedersen, en hjemmelavet varmelampe, en Gritzner symaskine, en Gora nittemaskine, 2 kasser med læster og blandet værktøj.*
Fru Grete Sørensen	*En Diesella knallert fra 1959.*
Hr. Mogens Teisen	*Et videobånd til VHS med overført 16 mm film om dieselmotor.*
Teknologisk Institut	*Et skrårørsmanometer og et varmetrådsmanometer til måling af lufthastigheder.*
Terma Elektronik A/S	*Et mini-dataanlæg, fabr. Hewlett Packard, 3000-serie CX.*
Hr. Frits Thile	*En Curta mekanisk lommeregnemaskine, en cigaretlighter, en elektronisk lommeregner fabr. Sinclair Executive, en regnemaskine.*
Fr. Lisbeth Thomassen	*2 regnemaskiner.*
Hr. N.E. Thoregaard	*Et smalfilmskamera, fabr. Zeiss Ikon, fra 1955.*
Fru Thorenfeldt	*En gravørmaskine for glas.*
Hr. Niels Tinggaard	*En samling bøger.*
Sven Tuxen Foto Aps.	*En varmemåler, fabr. Kemp & Lauritzen.*
Hr. Peter Wager	*En L.L. radio fra 1958, en Lien regnemaskine fra 1955 samt diverse værktøj.*
Arkitekt Filip Wanning	*En samling tidsskrifter.*
Fru Inge Weber	*Spil og tankeknuder, legetøjsmikroskop mm.*
Fru Frida Vedel	*En Hammond skrivemaskine fra ca. 1880.*
Fru Bodil Westrup	*Brugsanvisning og reservedele til Singer symaskine.*

Civilingeniør F. Heikel Vinther	*En håndhavesprøjte samt Aage Bohr's doktordisputats »Rotational States of Atomic Nuclei«.*
Hr. K.E. Østerby	*En rejseskrivemaskine, fabr. Corona, samt et Strahler ultra apparat.*

Økonomisk støtte til museet i 1986.

Helsingør afdelinger:
Offentlige myndigheder:
Ministeriet for kulturelle anliggender
Hovedstadsrådet
Helsingør Kommune

Organisationer:
Jernets Arbejdsgiverforening
Industrirådet
Amtsmuseumsrådet
Danske Elværkers Forening
Ingeniør-Sammenslutningen
Danmarks Radio
Funktionær- og Inspektørforeningen
Dansk Magisterforening
Danmarks Lærerforening
Rotary
Teknisk Landsforbund
Kryolitselskabet Øresund
Dansk Ingeniørforening
Selskabet for Danmarks tekniske museum

Private virksomheder og fonde:
Freddy Damstedt
Kommitteret Georg Petersens og hustru fru
Florentine Petersens Fond
Dansk Automobil Forening
Haldur Christiansen
Handelsbanken A/S, Helsingør
Firma ASEA Odense
Hotel Marienlyst, Helsingør
Teknisk Skole, Åbenrå
Frisko Sol Is A/S

Til særlige formål:
Thomas B. Thriges Fond
Helsingør Turisttrafik og Rejsebureau A/S
Tuborgfondet
IBM Danmark A/S

Samlet tilskud til museets Helsingør afdelinger kr. 2.365.399,93

Aalborg:

Giver:	*Genstand:*
Hans Andersen	*En regnemaskine mrk. Olivetti.*
Kaj Krogh Andersen	*En radio.*
Leif Andersen	*Et testapparat til radioer.*
Bolbro Radio	*B&O grammofon.*
Fru Christensen	*En dampmaskine, værktøj m.m.*
Thomas Christensen	*En regnemaskine mrk. Walther.*
John Christiansen	*En regnemaskine mrk. Burroughs.*
Hr. Deleuran	*Et potentiometer.*
Kristian Dybvad	*En skrivemaskine fab. Norden.*
Forsvarskommandoen (deponering)	*En F104 Starfighter jager.*
Erik Glæsner	*Et stk. Radiomagasinet 1935.*
Ejgil Jeppesen	*En regnemaskine mrk. Odner.*
Leif Kirkegaard	*En båndoptager mrk. Rutoba TS 71.*
Torben Kjær-Rasmussen	*En regnemaskine mrk. Ado-X.*
Niels Ove Krogh	*En grammofon.*
Viggo Larsen	*Et filmapparat, et gl. oscilloskop.*
Orla Lauritsen	*En symaskine.*
K.B. Marcussen	*En lokomobilmodel, et Philips katalog og en Philips Radio*
Hr. Mortensen	*En radio.*
Bendt Mortensen	*Et fjernsyn Rank/Arena.*
Nedergaard Radio	*Et fjernsyn mrk. Bella Vista.*
Gerhard Nielsen	*En radio mrk. Musette.*
Leif Nielsen	*En skrivemaskine mrk. AEG.*
Jan Rasmussen	*En Philips Berlin modtager.*
Richard Riis	*En radiogrammofon mrk. Grundig.*
Steen Rønn	*Et kasseapparat*

Else Vestergaard	*En radio mrk. TO-R.*
Niels Ole Vonsild	*En kasse grammofonplader.*
Aalborg Portland	*En dampmaskine, en reguleringstavle og en el-motor.*

Økonomisk støtte til museet i 1986, Aalborg afdeling:

Aalborg kommune
Nordjyllands Amt
Ministeriet for kulturelle anliggender
Selskabet for Danmarks tekniske Museum
Selskabet for Danmarks tekniske Museum, Aalborg afd.
Danexpert a.m.b.a.
Privat donation i form af ejendomsafkast

Samlet tilskud til museets Aalborg afdeling kr. 819.214,67

SELSKABET FOR DANMARKS TEKNISKE MUSEUM

Selskabet for Danmarks tekniske Museum stiftedes i 1953 som et støtteselskab for museet. Selskabets opgave har dels været at skaffe økonomisk basis for de to museumsbygningers opførelse, dels at sikre museets drift. Bl.a. ved at opfordre virksomheder og organisationer samt enkeltpersoner til at indtræde som medlemmer har man gennem årene kunnet skaffe museet stadig stigende tilskud. Ved slutningen af årbogens redaktion udgjorde det samlede medlemstal 319.

Selskabets bestyrelse pr. 5. marts 1987:

Professor, dr.phil. Thor A. Bak (præsident)
Civilingeniør F. Heikel Vinther (vicepræsident)
Museumsdirektør Jens Breinegaard
Lektor Ole Immanuel Franksen
Sekretariatchef, cand.jur. F. Hermind
Professor, dr.phil. N. Hofman-Bang
Advokat Johan Schwarz-Nielsen
Overingeniør Flemming E. Jensen

Selskabets medlemsfortegnelse pr. 31/12 1986:

Adriansen, civilingeniør Jørgen
Albrechtsen, elektroinstallatør Knud
Allerød Amtsgymnasium
Ammitzbøll, civilingeniør Ivar
Andersen, akademiingeniør Hans
Andersen, cand.scient. HH. Røjfri
Andersen, ingeniør Henning John
Andersen, autoglarmester Ib
Andersen, civilingeniør Leif Saalbach

Andersen, ekspeditionssekretær Ricco
Andersen, ingeniør Svend
Andersen, købmand Tage
Ankerstjerne, elektroinstallatør Per
APB Tecnic ApS
Balslev, civilingeniør N.
Baunsgaard, adjunkt Jens
Beck, overlærer Jørgen
Bengtsen, elektromontør Poul Arensdorf
Berendt, museumskonsulent Flemming
Berid, Svend
Bering, arkitekt Peter
Bertelsen, Flemming
Bisgaard, professor, dr.techn. N.F.
Bjørnboe, lektor Jens
Boman, ingeniør Mogens
Bonde, ingeniør Anders
Boye, værktøjsmager Martin
Brinkbæk, Anders
Brinkbæk, maskinmester Erik
Brix-Pedersen, elektroingeniør Jens P.
Brønd, civilingeniør Evald
Bølge, Britta
Chorfitzen, fotograf Kjeld
Christensen, inspektør Ernst Th.
Christensen, Ib
Christensen, John M.
Christensen, lærer Niels Henning
Christensen, civilingenør Ole
Christensen, skoleelev Ole
Christiansen, tømrer- og snedkermester Haldur
Christiansen, elektriker Hans
Christiansen, Jørn Johs.
Christoffersen, ingeniør Erik Thorslund
Christoffersen, snedker Henning
Christophersen, lærer, datamatikerstud. Hans
Damstedt, cykelsmed Freddy
Danielsen, direktør Vald.
Danker, ingeniør Per
Danmarks tekniske Højskole
Danske Sukkerfabrikker, A/S De
Dekker, ingeniør Marianne

Dessau, direktør, civilingeniør Einar
Doktor, telefonovermontør John
Dragsdorff, civilingeniør Bruno
Draaby, chauffør Svend
Egge, Claus
Einfeldt, vicedirektør Chr.
Elselskabet EFFO
ENV, Elforsyningen Nordvendsyssel
Eriksen, direktør B. Westphal
Eriksen, viceskoleinspektør Viggo
Espergærde Amtsgymnasium
Falgaard, lektor P.V.
Fink, Jørgen
Finnich, direktør, civilingeniør Jørn
Forenede Papirfabrikker, A/S De
Foreningen til gamle Skibes Bevarelse
Fosner, direktør Ib
Foss-Møller, kontorassistent Bent B.
Fossum, lektor E.
Franck, civilingeniør Th.
Franksen, lektor O.I.
Frese-Madsen, maskinmester B.
Frisenette & Sønner, ApS A.G.
Fussing, prokurist J.
Fynsværket, I/S
Fysiklærerforeningen
Gerdes, filmtekniker Erik
Gerrild-Olsen, fabrikant Sven
Gimsing, professor, civilingeniør Niels J.
Ginge-Nielsen, direktør Kaj
Glavind-Kristensen, cand.pharm. Søren
Granborg, elektrotekniker Flemming
Grove, lærer Tommy
Grønberg, computertekniker Mogens
Haderslev og Omegns Elforsyning
Handelsbanken i Helsingør
Hannover, direktør, civilingeniør Poul
Hansen, professor, dr.techn. Bent
Hansen, fru Grethe
Hansen, lektor Gunnar Schiøtt
Hansen, Helge
Hansen, lektor, ingeniør I. Wiboe

Hansen, vognmand Ib
Hansen, civilingeniør Jens
Hansen, ingeniør J. Braun
Hansen, el-installatør Jørgen Østergaard
Hansen, Niels L.
Hansen, maskiningeniør P.E.
Harvøe, hovedkasserer Max
Helms, civilingeniør frk. Lotte
Helsingør Amtsgymnasium
Helstrøm, Dan
Helstrøm, kontorchef Gunnar
Hermind, sekretariatschef, cand.jur. F.
Hillerødholmsskolen
Hilsøe, elektroingeniør Hans
Hoff, reg.revisor Carsten
Hofman-Bang, professor, dr.phil. N.
Holm, civilingeniør Mogens
Holtrup, kontorchef U.
Hother, grosserer E. Jul
Hunderup, direktør Chr.
Hvelplund, cand.jur. Eva
Hviid-Nielsen, programtekniker Ole
Høite, optiker Ole
Høst, civilingeniør Torben
Imfufa, Roskilde Universitetscenter
Jacobsen, Peer Goe
Jensen, ingeniør A.C.
Jensen, mekaniker Bjarne Peer
Jensen, maskinmester F.O.
Jensen, maskinsnedker Hans Kjeldskov
Jensen, fabrikant Jens M.
Jensen, montør Johannes H.
Jensen, direktør Knud W.
Jensen, montør Niels
Jensen, cand.jur. Niels
Jensen, maskinmester Vagn
Jeppesen, smed Jørgen
Jepsen, bogholder Finn
Jespersen, Alf
Jessen, maskinarbejder Hans Bonde
Johansen, bogbinder Bjarne Almind
Johansen, programtekniker Clemens

Johansen, kommunelærer Mogens
Jørgensen, fru A.M.
Jørgensen, teknisk tegner Carsten
Jørgensen, civilingeniør J.V.
Jørgensen, tandtekniker Klaus Weirup
Jørgensen, civilingeniør K.O.B.
Jørnvig, programmør B.
Jørsboe, lektor Ole
Karlsson, mekaniker Arvid
Kemilærerforeningen
Kjær, civilingeniør Jørgen
Kjøbenhavns Telefon Aktieselskab
Klausen, direktør Jørgen
Klitfod, gas- og vandmester Per
Knudsen, Ib
Knudsen, overingeniør J. Ehlert
Knudsen, ingeniør P.O.
Knudsen, Thomas
Kofod, ingeniør Henrik Jørn
Kofoed, fuldmægtig Hans
Krarup, lektor, dr.scient. Jakob
Kristensen, ingeniør Erwin Koster
Københavns Maskinmesterskole
Larsen, installatør Eigil
Larsen, fru Kirsten
Larsen, malersvend Torben H.
Larson, administrationschef, civiling. Paul Erik
Leervad, el-installatør Carl
Lemvigh-Müller & Munck A/S
Lind, ingeniør Hans
Lindholm, civilingeniør Mogens
Lohse, civilingeniør E.
Lundhøj, teleingeniør Flemming
Løve, regissør Jacob
Løvstad, fotohandler S.
Mackeprang, arkitekt Bent
Madsen, direktør, brygger Bjørn
Madsen, arkitekt Erik
Madsen, mekaniker Henrik
Madsen, automekaniker Knud Ørtoft
Madsen, Lars Bjørn
M.A.N. B&W Diesel A/S

Mansa, professor J.L.
Maskinmestrenes Forening
Mathiasen, direktør Henning
Meyer, lektor Henrik
Meyer, administrator James Galschiøt
Michelsen, overlærer Grethe
Michelsen, konditor Svend
Michelsen, maskinmester Aage
Middelfart kommunale Elektricitetsværk
Midtkraft I/S
Mitchell, kontorchef, cand.polit. Ole
Mogensen, værkstedsassistent Ole
Morsing, cand.mag. Birgitte
Mortensen, maskinmester Birger
Mortensen, Uffe
Mørch, fotograf Andreas Trier
Nakskov kommunale El-værk
Navntoft, prøvemester Frits
Neel, frk. Elisabeth
Neel, civiløkonom John
Neel, højesteretssagfører O.T.
Neel, fru Tove
Neumann, Hans Verner
Nielsen, overlærer Fritz
Nielsen, adjunkt, cand.mag. H. Schnedler
Nielsen, reparatør Henning Thestrup
Nielsen, adjunkt Jens Juul Gadgård
Nielsen, statsaut. revisor Kai
Nielsen, skoleelev Morten Vinding
Nielsen, isenkræmmer Niels-Jørn
Nielsen, elektriker Poul Leifing
Nielsen, ekspeditionssekretær Povl
Nielsen, kedel- & maskinpasser Sten Lind
Nielsen, Steen Lærke
Niro-Atomizer A/S
Nordkraft I/S
Nordsøn, maskiningeniør Kim Kudsk
Nordvestsjællands elektricitetsværk
Norling-Christensen, mag.scient. Ole
Norup, prokurist Knud
Nygaard, lærer Steen
Nørgaard, Niels

Oksen, direktør, civilingeniør Jens
Olesen, programmør Henning Høgh
Olsen, ingeniør P. Kühl
Ostenfeld, cand.scient., adjunkt Torsten C.K.
Pedersen, el-installatør Ernst
Pedersen, ingeniør H.L.
Pedersen, elværksbestyrer Jørn
Pedersen, civilingeniør N. Tønnes
Pedersen, materialist Tonny Wentzel
Pedersen, civilingeniør, afdelingsleder Aage
Petersen, Bent Dahl
Petersen, direktør, civilingeniør Bo Bang
Philips Industri og Handel A/S
Pløger, overingeniør, cand.polyt. Otto
Posselt, Mikkel
Rambøll, civilingeniør Jørgen V.
Rancke-Madsen, professor, dr.phil. E.
Randers kommunale Elværk
Rasmussen, direktør, civiling. Anton
Rasmussen, direktør, civilingeniør Erik B.
Rasmusson, skoleelev David
Ravn, ingeniør Ebbe Dam
Reedtz, direktør Hans-Gram
Renslev, assistent Kai
Routhe, skoleelev Henrik W.
Rubæk, Rolf Ingemar
Ryssel, teknisk lektor E.
Schiøler, ingeniør, dr.phil. Thorkild
Schmidt, grosserer P.B.
Scholz, Bengt
Schomacker, Gert
Schouboe, direktør Kjeld
Schougaard, elektriker Lauge
Schultz, lærer Henry
Schwarz-Nielsen, advokat Johan
Schäfer, direktør Erik
SEAS
Skadhauge, kontorchef HD Vagn
Skanborg, civilingeniør Preben
Skov, direktør Dan L.
Skylon Knallert Veteran Klub
Skærbækværket, I/S

Skaarup, driftleder Preben
Slundt, maskinmester Jørgen
Smidth & Co. A/S, F.L.
Sorø Kommunale Vand-, Gas- og Elværk
Sporveishistorisk Selskab
Stadsingeniørens Direktorat
Steffensen, direktør, civilingeniør H.C.
Store Nordiske Telegraf-Selskab A/S, Det
Stricker, akademiingeniør Hans de
Struers A/S
Strømberg, adjunkt E.
Strømstad, museumsinspektør Poul
Sundbusserne A/S
Superfos A/S
Svendsen, maskinarbejder Flemming
Swenson, kontormaskinmekaniker Dagobert
Syrjämäki, Gunnar
Søgaard, redaktør Rogers
Søndergaard, afdelingsingeniør O.G.
Søren Madsen Lampe A/S
Sørensen, direktør, cand.pharm. K.G.
Sørensen, fabrikant Peter
Sørensen, mekaniker P. Smed
Sørensen, bogbinder Søren Chr.
Sørensen, afdelingsingeniør S.T.
Tandrup, læge Chr.
Teknisk forlag a-s
Telefonmuseet
Texaco A/S
Thomas, mag.scient., lic.scient.et tech. Jørgen
Thomassen, forfatter P.
Thomsen, professor Poul
Thustrup, museumsbetjent Bo
Thygesen, grosserer M. Bjørn
Vandrup, Ole
Vange, lærer Lars
Vesth-Hansen, civilingeniør Gunnar
Vestkraft, I/S
Viby Elektricitetsværk, Andelsselskabet
Vilstrup, civilingeniør Helge
Vinsted, postbud Per
Vinther, civilingeniør Frits Heikel (livsvarigt medlem)

Wibe, Paul Erik
Wiese, ingeniør Eigil
Winstrøm-Olsen, adjunkt, cand.scient. Bente (livsvarigt medlem)
Winstrøm-Olsen, ingeniørdocent E.
Wissum, civilingeniør Gotfred
Zedeler, direktør, civilingeniør J.
Zeeberg, Nils K.
Østkraft Andelsselskab
Østlund, statsaut. revisor Ib

Nye medlemmer indmeldt i tiden 1/1-30/4 1987:
Albrechtsen, direktør E.
Bak, professor, dr.phil. Thor A.
Christensen, Hother
Hansen, kontorchef Ole
Jensen, Paul Erik
Pedersen, Svenning

SELSKABET FOR DANMARKS TEKNISKE MUSEUM AALBORG AFDELING

Den 6. juni 1985 besluttede en kreds af museumsinteresserede at oprette et særligt støtteselskab for Aalborg afdelingen.

Ved slutningen af årbogens redaktion udgjorde det samlede medlemstal 45.

Aalborg selskabets bestyrelse pr. 30. marts 1987:

Direktør K.O. Jensen (præsident)
Direktør Anton Rasmussen (vicepræsident)
Museumsdirektør Jens Breinegaard
Rektor Sven Caspersen
Museumsinspektør J. Ingerslev
Direktør Jens Kragelund
Ingeniør Simon Petersen
Direktør N.P. Riisgaard
Prorektor K. Rindum
Overingeniør J. Zachhau

Aalborg selskabets medlemsliste:

Andersen, museumsinspektør Jørgen Ingerslev
Andersen, Knud E.
Andersen, maskiningeniør Poul Chr.
Bertelsen, Frank Clifford
Biehl, installatør Erik
C.A.C. Motorrenovering A/S
Christensen, politiassistent Elvin Dalsgaard
Christensen, Inger Dalsgaard
Christensen, bankbestyrer Jørgen
Christensen, afdelingsingeniør Knud Solholt
Dragsbæk Radio
Ebbe, Niels
Frederiksen, Erik
Grønvald, arkitekt Martin
Hald, Tommy
Handberg, turistchef Kaj
Hansen, civilingeniør Finn J.S.
Hansen, ingeniør Gunnar
Hope Computer Corporation A/S
Jacobsen, Martin
Julsrud, boghandler N.
Jørgen Bladt A/S
Jørgensen, civilingeniør K.O.B.
Kragelund, autoforhandler Jens
Kaasby, H.
Levin, maskinmester Jan Vestergård
Lundsgaard, K.
Munksgaard, direktør Knud
Nielsen, civilingeniør N.H. Worm
Petersen, ingeniør Simon
Printca A/S
Rambøll & Hannemann A/S
Riber, Kirsten
A/S De Smithske
Sparekassen Nordjylland
Sørensen, Flemming
Sørensen, Niels
Thomsen, maskinmester Ove
Thomsen, civilingeniør Sten
Thorbjørnsen, statsaut. revisor Gunnar

Trillingsgaard, direktør Ernst
Videbæk Højtalerfabrik
Villadsen, afdelingsingeniør Per
Vinther, civilingeniør Frits Heikel
Aalborg Værft A/S

ADRESSER

Danmarks tekniske Museum:

Kontor, værksted og magasiner:
Ole Rømersvej 15, 3000 Helsingør
tlf. 02 22 26 11. Postgiro: 5 43 05 77
Udstillinger:
Hovedafdeling: Ndr. Strandvej 23, 3000 Helsingør
tlf. 02 21 71 11
Afd. for trafikmidler: Ole Rømersvej 15, 3000 Helsingør
tlf. 02 22 26 11
Billet gældende til begge afdelinger:
Voksne kr. 14,-, børn kr. 7,-.
Aalborg afd.: Riihimäkivej 6, 9200 Aalborg SV
tlf. 08 18 37 11

Formand for museets repræsentantskab og bestyrelse:
Direktør, ingeniør Ib Fosner
K.A. Hasselbalchsvej 104
3070 Snekkersten 02 22 55 35

Selskabet for Danmarks tekniske Museum:

Ole Rømersvej 15, 3000 Helsingør
tlf. 02 22 26 11. Postgiro: 7 09 49 14

Præsident for Selskabet for Danmarks tekniske Museum:
Professor, dr.phil. Thor A. Bak
H.C. Ørsted Institutet
Kem. lab. III
Universitetsparken 5
2100 København Ø. 01 35 31 33

Selskabet for Danmarks tekniske Museum, Aalborg afd.:
Riikimäkivej 6, 9200 Aalborg SV
tlf. 08 18 37 11. Postgiro: 3 42 45 29

Præsident for Selskabet for Danmarks tekniske Museum, Aalborg afd.:
Direktør K.O. Jensen
Lektorvej 83, 9000 Aalborg 08 14 29 61

Efter kontortid:
Museumsdirektør Jens Breinegaard
Odsvej 10A, 3000 Helsingør 02 21 26 11
Ingeniør Poul Erik Pedersen,
Bødkervej 5, 3100 Hornbæk 02 20 09 06
Museumsinspektør Jørgen Ingerslev
Lerkenfeldtvej 17, 9200 Aalborg SV 08 18 73 99

DANMARKS TEKNISKE MUSEUM
HELSINGØR OG AALBORG

og

SELSKABET FOR
DANMARKS TEKNISKE MUSEUM

og

SELSKABET FOR
DANMARKS TEKNISKE MUSEUM, AALBORG

DRIFTSREGNSKAB FOR DTM, HELSINGØR

Udgifter

Anskaffelse af museumsgenstande, restaurering m.v.		44.138,69
Udstillingsudgifter, plakater m.v.		150.422,86
Kontorudgifter, annoncer, forsikring, revision m.v.		273.194,37
Lønninger m.m. incl. pension		1.605.568,78
Vognmandskørsel, drift af egen vogn m.m.		16.852,73
Rejseudgifter og repræsentation incl. personbefordring m.m.		58.093,35
Værkstedsudgifter		17.164,30
Driftsudgifter vedr. ejendommen Ole Rømersvej		170.933,93
Brændsel og elektricitet, ejendommen Ole Rømersvej		165.078,30
Driftsudgifter vedr. ejendommen Ndr. Strandvej		140.454,19
Brændsel og elektricitet, ejendommen Ndr. Strandvej		155.725,00
Udgifter ved årbog og særtryk		32.696,00
Renter af bankgæld		145.735,22
Afskrivning af inventar		92.915,17
Årets resultat, overført til kapitalkonto	Kr.	557.104,82
	Kr.	3.626.077,71

BALANCE DEN

Aktiver

Likvide midler		334.215,11
Debitorer og beholdninger		330.092,65
Obligationer:		
7% Østifternes Kreditforenings-obligationer 18.s., nom. værdi		1.107.000,00
Ejendommen Ndr. Strandvej, kontantværdi 1/1 1986		8.000.000,00
Ejendommen Ole Rømersvej, kontantværdi 1/1 1986		6.000.000,00
Inventar:		
Saldoværdi 1/1 1986	736.691,57	
Tilgang 1986	6.629,84	
	743.321,41	
Afskrivning, 12½%	92.915,17	650.406,24
Aktiver ialt	Kr.	16.421.714,00

Til sikkerhed for mellemværendet med Handelsbanken A/S er deponeret ejerpantebreve i ejendommen nominelt kr. 1.650.000,00 samt obligationsbeholdningen.

Helsingør, den 31. marts 1987

DANMARKS TEKNISKE MUSEUM

Th. Franck

Formand for Museets bestyrelse

/Jens Breinegaard

FOR 1. JANUAR - 31. DECEMBER 1986

Indtægter

Indbetalte driftstilskud:		
Statstilskud	1.394.300,00	
Hovedstadsrådet	415.000,00	
Helsingør kommune	80.000,00	
Organisationer	64.960,10	
Private virksomheder m.v.	33.348,36	
Selskabet for Danmarks tekniske Museum	302.791,47	
Til særlige formål	75.000,00	2.365.399,93
Øvrige indtægter:		
Entréindtægt	742.638,39	
Kiosker og varmdriksautomat m.m. (netto)	100.644,21	
Møntindkast i automatiske apparater	74.222,85	
Diverse	19.940,81	937.446,26
Renteindtægter:		
Obligationer og postgirokonto		78.246,93
Ordinære indtægter ialt	Kr.	3.381.093,12
Ekstraordinære indtægter:		
Refusion ejendomsskat 1986	60.143,26	
Refusion ejendomsskat 1982-1985	159.999,82	
Renter heraf	24.841,51	244.984,59
	Kr.	3.626.077,71

31. DECEMBER 1986

Passiver

Kreditorer			316.753,00
Selskabet for Danmarks Tekniske Museum			95.013,26
Handelsbanken A/S, kassekreditmaksimum			1.650.000,00
Prioritetsgæld			2.484.594,45
Egenkapital:			
Henlæggelse til anskaffelse af inventar:			
Saldo pr. 1/1 1986		95.000,00	
Henlæggelse til museumsudvidelse:			
Saldo 1/1 1986		25.000,00	
Kapitalkonto:			
Saldo pr. 1/1 1986	7.948.248,47		
Opskrivning af ejendomme	3.250.000,00		
Årets resultat	557.104,82	11.755.353,29	11.875.353,29
Gæld og egenkapital ialt		Kr.	16.421.714,00

Revisionspåtegning
Foranstående regnskab, som vi har revideret, er i overensstemmelse med Museets bogføring.
København, den 2. marts 1987

REVISIONSFIRMAET IB ØSTLUND A/S
Statsautoriserede revisorer

Ib Østlund
Statsaut.revisor

K. Siversleth
Statsaut.revisor

DRIFTSREGNSKAB FOR SDTM

Udgifter

Gebyr fondsregistret		1.200,00	
Depotgebyr		342,00	
Tryksager		1.537,20	
Overført til Danmarks tekniske Museum:			
Driftstilskud, Ålborg	50.000,00		
Driftstilskud, Helsingør	302.791,47	352.791,47	355.870,67
Årets resultat		Kr.	−185.076,02

Der foreslås overført til kapitalkontoen.

STATUS PR.

Aktiver

Likvide beholdninger			40,48
Mellemregning med Danmarks tekniske Museum			95.013,16
Tilgodehavende renter obligationer			48.843,00
Obligationsbeholdning:			
10% Dansk Statslån 1999		165.052,50	
10% Dansk Statslån 1979/89		224.730,00	
10% Dansk Statslån 1979/91		247.940,00	
10% Dansk Statslån 1993		157.545,00	
12% Byggeriets Realkredit 82 s 1991		143.820,00	
7½% Skibskreditfond SKC 1993		92.960,00	1.032.047,50
		Kr.	1.175.944,14

FOR 1. JANUAR - 31. DECEMBER 1986

Indtægter

Indbetalte kontingenter		57.250,00
Renteindtægt:		
Obligationer, kuponrente	123.680,00	
Obligationer, beregnede renter 31/12 1986	48.843,00	
Giro	54,32	
	172.557,32	
– Obligationer renteudgifter ved køb	816,67	
Obligationer, beregnede renter pr. 1/1 1986	58.216,00	113.544,65
	Kr.	170.794,65

31. DECEMBER 1986

Passiver

Driftsfond:		
Saldo pr. 1/1 1986		10.000,00
Kapitalkonto:		
Saldo pr. 1/1 1986	1.394.475,02	
Kursregulering obligationer 1986	−43.454,86	
Overført fra driftsregnskab	−185.076,02	1.165.944,14
	Kr.	1.175.944,14

Revisionspåtegning:

Foranstående regnskab, som vi har revideret, er i overensstemmelse med Selskabets bogføring.
København, den 23. januar 1987

REVISIONSFIRMAET IB ØSTLUND
Statsautoriserede revisorer

Ib Østlund
Statsaut.revisor

K. Siversleth
Statsaut.Revisor

DRIFTSREGNSKAB FOR DTM, AALBORG

Udgifter

Udstillingsudgifter		42.800,55
Ejendommens drift:		
Vedligeholdelse	919,00	
El, vand og varme	73.999,64	
Tyverialarm	24.327,15	
Forsikringer	16.102,25	115.348,04
Administrationsomkostninger		72.424,72
Lønninger m.m. incl. pension		781.198,60
Drift af egen vogn		8.379,48
Rejseudgifter og repræsentation incl. personbefordring m.m.		4.638,05
Værkstedsudgifter		4.656,39
Renteudgifter		37.492,15
		1.066.937,98
Afskrivning:		
Kontor-, værksteds- og udstillingsinventar:		
12½% af kr. 272.961,20		34.120,20
		1.101.058,18
Overført til kapitalkonto, underskud		−178.417,78
	Kr.	922.640,40

STATUS PR.

Aktiver

Kassebeholdninger		3.416,10
Beholdning		3.937,92
Tilgodehavende beløb		2.441,00
Ejendommen Riihimækivej, ejendomsværdi pr. 1/1 1986		7.600.000,00
Inventar:		
Saldo 1/1 1986	240.084,80	
Tilgang 1986	32.876,40	
	272.961,20	
afskrivning jfr. driftsregnskab	−34.120,20	238.841,00
	Kr.	7.848.636,02

FOR 1. JANUAR - 31. DECEMBER 1986

Indtægter

Tilskud:		
Aalborg Kommune	305.000,00	
Nordjyllands Amt	80.000,00	
Staten	120.000,00	
Selskabet for Danmarks Tekniske Museum	50.000,00	
Selskabet for Danmarks Tekniske Museum, Aalborg afd.	22.000,00	
Virksomheder	8.976,00	
Overskud ejendom	233.238,67	819.214,67
Øvrige indtægter:		
Entreindtægt	95.767,44	
Overskud kiosk m.v.	7.658,29	103.425,73
	Kr.	922.640,40

31. DECEMBER 1986

Passiver

Kreditorer		112.709,85
Bankgæld		492.339,05
Kapitalkonto:		
Saldo 1/1 1986	2.922.004,90	
Overført fra resultatopgørelsen	−178.417,78	
opskrivning af ejendom	4.500.000,00	7.243.587,12
	Kr.	7.848.636,02

Aalborg, den 15. februar 1987

RevisionsCentret, Aalborg A/S

DRIFTSREGNSKAB FOR SDTM, AALBORG FOR 1. JANUAR - 31. DECEMBER 1986

Indtægter

Indgåede bidrag		45.550,00
Renteindtægt		26,25
		45.576,25

Udgifter

Tilskud Danmarks Tekniske Museum, Aalborg Afdeling	22.000,00	
Repræsentation	627,85	
Porto	21,10	
Bøger	22,50	22.671,45
Dispositionsbeløb		22.904,80

BALANCE DEN 31. DECEMBER 1986

Aktiver

Kasse	100,00
Girokonto	12.050,82
Bankkonto	27.000,00
Tilgodehavende, Danmarks Tekniske Museum, Aalborg Afdeling	828,55
	39.979,37

Passiver

Egenkapital primo	17.074,57
Overført resultat	22.904,80
	39.979,37

Aalborg, den 19. februar 1987.

RevisorCentret, Aalborg A/S

Gunner Thorbjørnsen
Statsautoriseret revisor

Susanne Kam Kristensen

Godkendt på generalforsamlingen den 31. marts 1987.

Indmeldelsesblanket

til

SELSKABET FOR DANMARKS TEKNISKE MUSEUM

SELSKABET FOR DANMARKS TEKNISKE MUSEUM
Ole Rømersvej
3000 Helsingør
02 22 26 11 - Postgiro 7 09 49 14

Nye medlemmer optages. Et medlemsskab giver fri adgang til museets udstillinger, og man får vederlagsfrit tilsendt museets årbøger.

Årskontingent for enkeltmedlemmer kr. 100,- for firmamedlemmer efter aftale.

✂ ———————————————————

INDMELDELSESBLANKET

Navn: .....

Stilling: .....

Adresse: .....
(Bedes udfyldt med blokbogstaver)

De faste beboere på væggene i museet på Koldinghus har altid lidt under dårligt indeklima.
Når man er en ældre dame, indrammet i træ og gjort af maling på lærred, er man følsom over for svingninger i fugt og temperatur.
R&H har hjulpet damen og ejeren af hendes hus med at finde ud af, hvordan et bedre indeklima kan forlænge hendes tilværelse.

R&H
RAMBØLL & HANNEMANN
RÅDGIVENDE INGENIØRER A/S
Sundtoldvej 8B · 3000 Helsingør · Tlf. 02 10 12 22

Indmeldelsesblanket

til

SELSKABET FOR DANMARKS TEKNISKE MUSEUM AALBORG AFD.

SELSKABET FOR DANMARKS TEKNISKE MUSEUM
AALBORG AFD.
Riihimäkivej 6
9200 Aalborg SV
08 18 37 11 - Postgiro 3 42 45 29

Nye medlemmer optages. Et medlemsskab giver fri adgang til museets udstillinger, og man får vederlagsfrit tilsendt museets årbøger.

Årskontingent for enkeltmedlemmer kr. 50,- for firmamedlemmer efter aftale.

INDMELDELSESBLANKET

Navn: .....

Stilling: .....

Adresse: .....
(Bedes udfyldt med blokbogstaver)

Den nye Audi 80

-skabt til bilister, der har råd til at stille krav

Nu er den her - den nye Audi 80. Med sensationel aerodynamik og komfort for den kræsne: rummelig kabine, tonede ruder, velourbetrukne sæder, uovertruffen benzinøkonomi, og meget andet. Intet er sparet - Audi 80 lever op til selv den mest krævende bilists forventninger. År efter år. Det helgalvaniserede karrosseri giver en holdbarhed uden sidestykke...

Audi

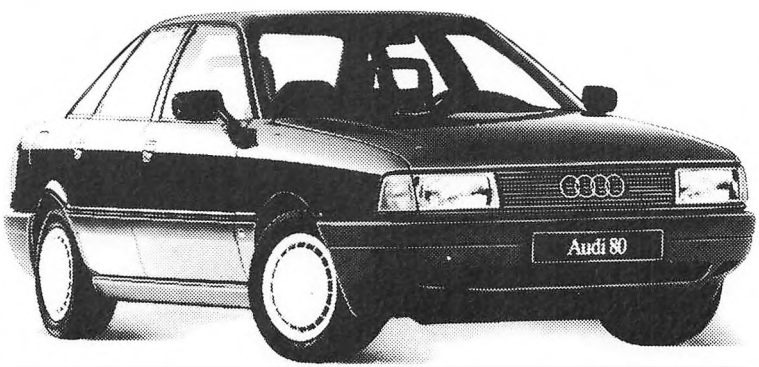

HEWLETT
PACKARD

Sommers Veteranbil Museum
· gratis adgang

Renault type AG 1908 - Napier Colonial 1913 - Bugatti Brescia 1923 - Bentley 3 ltr. 1925
Lancia Lambda 1926 - Salmson GS 1929 - Riley Brooklands 1929 - S.S.1 1933
Jaguar SS100 1937 - Volvo PV60 1946 - Jaguar Mk.V 3,5 ltr. 1950 - S1 1950
Jaguar type C 1952 - Volvo PV544 1955 - Jaguar type D 1955 - Volvo P1900 1956
Jaguar XK140 1956 - Volvo TP21 1956 - Jaguar Mk. I 1957 - Volvo Amazon P1200 1958
Volvo Special 1960 - Jaguar Mk. II 1962 - Joker 1972

Sommers Veteranbil Museum

Nærum Hovedgade 1, Nærum (Ved opkørsel fra Helsingør-Motorvejen).

Sommer
VOLVO

ER LIVET IKKE HERLIGT...

Jo vist er det så. Især hvis De i alle livets omskiftelige faser har Handelsbanken med i »Deres billede«. Her får De råd og kan trække på en ekspertise, som gør livet lidt lettere – og lidt gladere.

ALTID MED I BILLEDET

HANDELSBANKEN

For 400 år siden brugte man ifølge Biskop Olaus Magnus's »nordens historie« brændende fyrrepinde til belysning. For ca. 100 år siden begyndte man at bruge Edisons elektriske glødelamper.

I dag bruger man

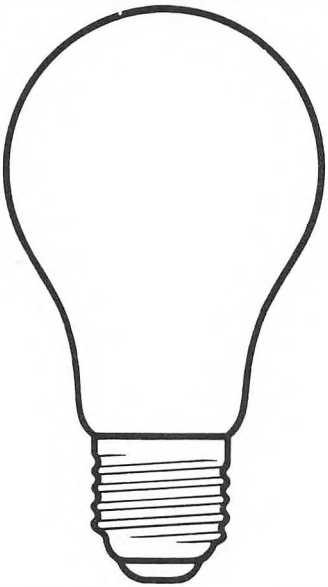

SM LAMPEN

SØREN MADSEN LAMPE A/S

Ejby Industrivej 68 - 2600 Glostrup - Tel.: (02) 45 35 44

DDS

MAARUM
Drik en
MAARUM
Go' for tørst og velvære.
Og go' at blande.
Fordi Maarum indeholder fler'
mineraler end nogen anden...
dig og mig og Wibroe

For de fleste mennesker er dette ren magi.

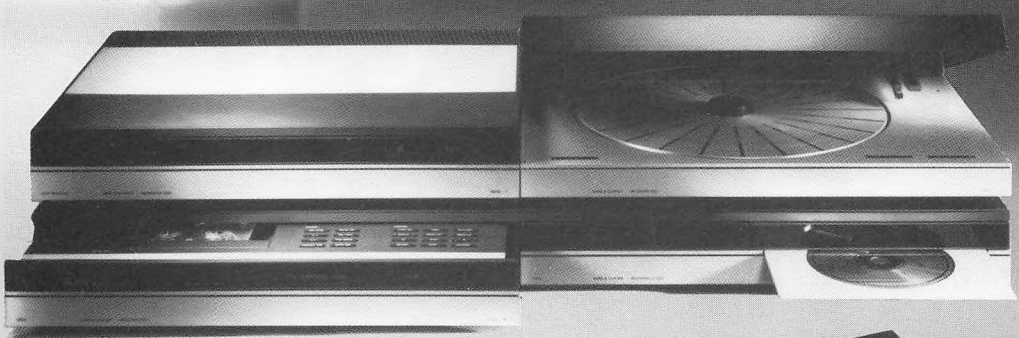

Beosystem 5500 er ikke bare et musikanlæg. Det er et bevis på, hvad den nyeste teknologi kan tilbyde os af udvidet musiknydelse, komfort og spændende muligheder.

Her får De oplevelser fra bånd, plader, Compact Discs og radio, som var utopi for bare få år siden.

Alt styres fra Master Control Panelet. Både den daglige betjening og de avancerede programmeringsfaciliteter. Og hvis De ønsker det, kan De med Beosystem 5500 få glæde af musik over hele huset.

Med Beosystem 5500 kommer De virkelig tæt på magien ved den nye teknik.

Bang & Olufsen

Vi tænker anderledes

Ted Bates

Alle men'sker
sætter pris
på en lækker
Frisko is.

Frisko

TEXACO

Texaco støtter sporten i Danmark.

Texaco A/S ● Industrivænget 14, 3400 Hillerød ● Tlf. 02 26 06 06

"Det bedste eller ingenting"

Gottlieb Daimler.

MERCEDES-BENZ

THUNØE & KRISTENSEN

GENERALIMPORTØR: BOHNSTEDT-PETERSEN AS